

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Barnen - ett gemensamt ansvar

En kvalitativ studie om familjehemsföräldrars motivation
och upplevelser av socialt stöd i Paraguay

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Termin: VT 2014
Författare: Elin Viktorsson Boije
Handledare: Therése Wissö

Abstract

Title: The Children – a common responsibility. A qualitative study about motivation and experience of social support among foster parents in Paraguay.

Author: Elin Viktorsson Boije

Keywords: Foster parents, motivation, formal support, informal support, Paraguay

This qualitative study is about motivation and experience of support among non-kinship foster parents in a child welfare agency (NGO), in Paraguay. The empirical data were collected through out six semi-structured qualitative interviews, with totally eight foster parents participating. The aim of the study was to describe and analyze what motivates foster parents and how they experience support from their formal and informal network. Further the objective was to investigate how support (may) affect motivation and enable good foster care. Theoretical concepts such as solidarity, intrinsic and extrinsic motivations as well as social support were used to analyze the data.

The results show that there are many different motives and motivations (intrinsic and extrinsic) that correlate in the decision to become and continue to be a foster parent. Among them social involvement, the wish to make a difference in a child's life, have something to offer as a family and personal satisfaction seems to be the most frequent reasons. Even though the foster parents have perspectives in common, their motivations are mainly influenced by their individual desires, experiences and their particular family situation. It also seems that starting with fostering are a coincidence rather than an active choice.

The foster parents receive formal and informal support and it seems that both are of importance to keep them motivated. It also seems that the different kinds of support can contribute to a successful placement and prevent breakdowns. The experience of support that all foster parents seem to have in common and highlight is the reliable access to a formal network, 24 hours a day. The formal support also includes practical help, information, emotional support as well as feedback. All of these types of social supports appear to be important, but the importance and the experience of support, vary depending on the family as well as the foster child and its particular situation, history and age. In general the foster parents in this study are satisfied with the support promoted by the agency but some foster parents are asking for more support before the placement and claiming they need more information about the child. The results also show that it's important to individualize the support as a consequence of foster parents and foster children's different needs.

The present study supports much of the existing literature on the experience of foster parents but there are also some results that are new. For example there are not many studies focusing on the informal support in foster care. The results show that informal support provided by the foster parents own children as well as the extended family is of great value. The biological children's attitudes and their participation tend to affect the motivation among the foster parents and foster care in Paraguay seems to be a family project and a common responsibility.

FÖRORD

Att skriva den här uppsatsen har varit både roligt, svårt och lärorikt. Det har varit en utmaning att arbeta på två språk, att försöka sammanlänka de lokala och det globala samt att göra mina informanternas berättelse rättvisa.

Jag är ensam författare till den här uppsatsen, därför är jag väldigt tacksam för alla de personer som på olika sätt bidragit till att göra den här uppsatsen möjlig.

Först och främst vill jag tacka de familjehemsföräldrar som har tagit sig tid och låtit mig ta del av deras berättelser.

Jag vill också tacka personal och vänner på organisationen i Paraguay för stöd och uppmuntran samt hjälp att komma i kontakt med informanter.

Jag vill också tacka Rudi Elias och Magdalena "Magui" Palau för intressanta och viktiga kommentarer och råd i mitt uppsatsskrivande.

Ett stort tack till Nelson för hjälp med transkribering och stöd i uppsatsprocessen.

Tack till familj och vänner som lyssnat på mina idéer och min frustration samt bidragit med nya infallsvinklar och goda råd.

Sist men inte minst vill jag tacka min handledare Therése Wissö, för snabba svar, uppmuntran och vägledning. Du har skapat ordning i kaoset.

Uppsatsens disposition

Kapitel 1 introducerar läsaren till ämnet.

Kapitel 2 innehåller studiens problemformulering och här presenteras också syfte, frågeställningar, avgränsning och studiens relevans för socialt arbete.

I *kapitel 3* får läsaren ta del av den lokala kontexten och de ramar som omger familjehemsvården i Paraguay. I detta kapitel görs också en presentation av organisationen. Syftet med kapitlet är att låta läsaren ta del av det sammanhang som forskningen utspelar sig i och som familjehemsföräldrarna och de placerade barnen är en del av. Ytterligare information om Paraguay återfinns i bilaga nummer fem.

I *kapitel 4* presenteras tidigare forskning om familjehem med fokus på motiv, drivkrafter och olika former av stöd.

Kapitel 5 innehåller en introduktion till valda teoretiska begrepp: solidaritet, inre och yttre drivkrafter samt olika former av socialt stöd.

I *kapitel 6* diskuterar och motiverar jag valet av metod och beskriver hur jag har gått tillväga i datainsamlingen, samt hur jag har valt att analyserat mitt material. Vidare förs en diskussion kring förförståelse, etiska överväganden, validitet och reliabilitet.

I *kapitel 7* presenteras studiens resultat och analys. Här får läsaren ta del av vad som motiverar familjehemsföräldrarna samt hur de beskriver formellt och informellt stöd. Jag försöker också se hur stödet kan påverka familjehemsföräldrars förutsättningar såväl som deras motivation. Det empiriska materialet har analyserats med hjälp av tidigare forskning som återfinns i kapitel fyra samt med hjälp av de teoretiska begrepp som introduceras i uppsatsens femte kapitel.

Kapitel 8 innehåller en diskussion kring studiens viktigaste resultat och slutsatser.

Kapitel 9 ger förslag på vidare forskning.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
2. PROBLEMFÖRMULERING	2
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
AVGRÄNSNING.....	3
UNDERSÖKNINGENS RELEVANS FÖR SOCIALT ARBETE.....	3
ORDFÖRKLARINGAR.....	3
3. FAMILJEHEMSVÅRD I PARAGUAY	4
BARNS RÄTTIGHETER – I EN LOKAL KONTEXT.....	4
FAMILJEHEMSVÅRD I PARAGUAY.....	4
PRESENTATION AV ORGANISATIONEN.....	5
4. TIDIGARE FORSKNING	7
MOTIV OCH DRIVKRAFTER HOS FAMILJEHEMSFÖRÄLDRAR.....	7
FAMILJEHEMSFÖRÄLDRAR OCH FORMELLT STÖD.....	8
FAMILJEHEMSFÖRÄLDRAR OCH INFORMELLT STÖD.....	9
PRESENTATION AV VALDA STUDIER.....	9
5. TEORETISKA BEGREPP	11
SOLIDARITET.....	11
MOTIVATIONSTEORI: INRE OCH YTTRE DRIVKRAFTER.....	12
SOCIALT STÖD I FAMILJEHEMSFÖRÄLDRASKAP.....	12
6. METOD	15
FÖRFÖRSTÅELSE.....	15
KVALITATIV METOD.....	15
URVAL.....	16
MINA INFORMANTER.....	17
PILOTSTUDIE.....	17
GENOMFÖRANDE AV INTERVJUER.....	18
TRANSKRIBERING.....	19
ANALYSMETOD.....	19
LITTERATURSÖKNING.....	20
VALIDITET OCH RELIABILITET.....	20
SPRÅKETS BETYDELSE.....	21
ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	21
7. RESULTAT OCH ANALYS	23
FAMILJEHEMSFÖRÄLDRARS MOTIV OCH DRIVKRAFTER.....	23
FAMILJEHEMSFÖRÄLDRARS UPPLEVELSER AV FORMELLT STÖD.....	29
FAMILJEHEMSFÖRÄLDRARS UPPLEVELSER AV INFORMELLT STÖD.....	39
SAMMANFATTNING AV STUDIENS VIKTIGASTE RESULTAT.....	43
8. SLUTDISKUSSION	44
9. FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	46
REFERENSER	47
BILAGA 1: INTERVJUGUIDE (1)	50
BILAGA 2: INTERVJUGUIDE (2)	53
BILAGA 3: INFORMATIONSBREV	56
BILAGA 4: SAMTYCKESBLANKETT	57
BILAGA 5: SOCIOEKONOMISKA FÖRHÅLLANDEN OCH BARNAVÅRD I PARAGUAY	58

1. Inledning

Under våren 2013 hade jag förmånen att, som en del av socionomutbildningen, göra 18 veckors praktik på en icke-statlig organisation som arbetar med familjehemsvård, i Paraguays huvudstad Asunción. Mina upplevelser, erfarenheter och intryck under praktikterminen, gav mig inspiration att återvända för att samla in material till den här uppsatsen.

Paraguay ligger i ”hjärtat av Latinamerika”, omringat av sina grannar Brasilien, Argentina och Bolivia. Utan kuster eller attraktiva sevärdheter är det ett land dit många turister inte söker sig och det är också ett land som är okänt för många (Utrikespolitiska institutet 2014). För mig öppnade sig möjligheten att åka till Paraguay genom att jag kom i kontakt med en organisation i Sverige, som har varit delaktiga i det förändringsarbete som pågår i Paraguay, där man närmar sig familjehemsvård. Det finns alltså redan ett band mellan Sverige och Paraguay när det gäller socialt arbete och då i synnerhet avseende familjehemsvård, vilket också är ämnet för den här uppsatsen.

Paraguay har en historia av kolonialism, krig och diktatur. I år är det 25 år sedan diktaturens fall men fortfarande brottas landet med stora sociala och ekonomiska problem. Paraguay är ett av de fattigaste och mest ojämlika länderna i Latinamerika och barnen tillhör en av de mest utsatta grupperna i samhället (Utrikespolitiska institutet 2014). Arbetet som bedrivs av organisationen där jag gjorde min praktik, syftar till att främja barnens rättigheter med fokus på rättigheten att få leva och växa upp i en familj.

Jag har alltid haft ett stort intresse för Latinamerika och det spanska språket vilket var pådrivande faktorer i valet att skriva uppsats i Paraguay men den här studien handlar för mig också om att sätta det sociala arbetet i en internationell kontext. Min uppfattning är att socionomutbildningen på Göteborgs Universitet har fokuserat mycket på socialt arbete i en nationell kontext och ur ett västerländskt perspektiv och jag har saknat en mer nyanserad och månfacetterad bild. Hur bedriver man socialt arbete utanför Sverige, EU och USA?

Jag tror att det är viktigt att lära av varandras erfarenheter från olika kontexter men också att förenas i våra likheter och gemensamma mål. Min uppfattning är att socialt arbete både behöver förstås och bedrivs lokalt såväl som globalt, i en tid av globalisering.

2. Problemformulering

Familjen fortsätter i nästan alla samhällen att betraktas som den bästa miljön för barn att bo och växa upp i. Det är inom familjen som barns behov av trygghet, kärlek och omsorg i första hand skall tillgodoses och det är här som barn till stor del konstruerar sin personlighet och identitet (Gomez et al. 2011a). När barns behov av omsorg inte kan tillgodoses av den egna familjen eller när barn i sin familj utsätts för våld eller övergrepp, skall staten i enlighet med barnkonventionens artikel 20, agera och erbjuda dessa barn skydd och trygghet.

Ett barn som tillfälligt eller varaktigt berövats sin familjemiljö eller som för sitt eget bästa inte kan tillåtas stanna kvar i denna miljö skall ha rätt till särskilt skydd och bistånd från statens sida. (Unicef 2013)

Det finns olika insatser för barn i behov av skydd och vård utanför det egna hemmet. I en internationell jämförande studie av familjehemsvården beskriver George & van Oudenhoven (2003) hur det har skett förändringar i politiken och att man på internationell nivå avlägsnar sig från institutionsvård och istället närmar sig familjehemsvård. Detta beror delvis på att det idag finns mycket forskning som visar på negativa effekter av institutionalisering av barn samt att familjehem anses bättre kunna tillgodose barns behov och ”normalisera” deras situation (George & van Oudenhoven 2003; Höjer 2001).

George & van Oudenhoven (2003) beskriver att antalet barn i världen som är i behov av ett familjehem ständigt ökar samtidigt som antalet familjer som är intresserade av att bli familjehem minskar. Familjehemsuppdraget tenderar också att bli allt mer komplicerat, då de placerade barnen idag många gånger har en komplex problematik. I och med att familjehemsuppdraget blir allt svårare, kräver också familjehemsföräldrarna mer stöd, utbildning och ekonomisk ersättning. George & van Oudenhoven (2003) menar att aktuella praktiker i familjehemsverksamheten behöver en fördjupad genomgång och utvärdering, både i i-länder och u-länder. Det är viktigt att forska om familjehemsvården både för att motverka missförhållanden och sammanbrott och för att främja en bra och trygg vård, för de barn som är i behov av insatsen.

I Paraguay finns det nästan ingen forskning om samhällsvården i allmänhet och familjehemsvården i synnerhet, eftersom den fortfarande är relativt ny i en lokal kontext. Det finns ett behov av att utvärdera de praktiker man utvecklat och verksamhetsansvarig på min praktikorganisation förklarar för mig att ”vad du än väljer att undersöka inom det här området, kommer utgöra ett bidrag”.

Jag har i min uppsats, valt att fokusera på familjehemsföräldrarnas motiv och drivkrafter samt deras upplevelser av stöd. Målet med att försöka förstå familjehemsföräldrars motiv och drivkrafter är att få en bättre insikt i vad som gör att personer väljer att bli och fortsätta vara familjehem. Att identifiera vad som motiverar familjehemsföräldrar är enligt MacGregor et al. (2006) viktigt för att kunna erbjuda dem stöd som upprätthåller deras motivation. Att undersöka deras upplevelser av formellt stöd motiveras med att tidigare forskning visar på att stödet kan få en avgörande betydelse för om familjehemsföräldrar vill fortsätta med sitt uppdrag samt att stödet kan påverka hur väl placeringen faller ut (Brown & Bednar 2006; Brown 2008; MacGregor et al. 2006; Triseliotis et al. 2000). Att undersöka familjehemsföräldrars upplevelser av informellt stöd anser jag intressant, dels då det inte finns mycket forskning kring detta och dels eftersom jag har en hypotes om att det informella stödet kan främja familjehemsföräldrarnas förutsättningar samt påverka deras motivation. Eftersom det inte finns mycket forskning om familjehemsvården i Paraguay är det intressant att undersöka om familjehemsföräldrarnas upplevelser kan förstås i relation till tidigare internationell forskning.

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att beskriva och undersöka familjehemsföräldrars motivation och upplevelser av stöd. Det bakomliggande syftet är att genom undersökningen, fördjupa kunskapen om familjehemsföräldrar och familjehemsvård i Paraguay. Syftet kan brytas ner i följande frågesällningar:

- Vad motiverar människor till att vilja bli och fortsätta vara familjehemsföräldrar?
- Hur beskriver familjehemsföräldrar olika former av socialt stöd?
- Hur påverkar olika former av stöd familjehemsföräldrars förutsättningar att klara sitt uppdrag?
- Hur påverkar olika former av stöd viljan att fortsätta vara familjehemsförälder?

Avgränsning

Jag har valt att fokusera på familjehemsföräldrarnas upplevelser av stöd i relation till de placerade barnen och inte i relation till exempelvis de placerade barnens biologiska familjer. När jag diskuterar familjehemsföräldrarnas upplevelser av informellt stöd har jag valt att avgränsa det till de egna barnen och den utökade familjen. Eventuellt stöd från andra i det informella nätverket såsom grannar och vänner kommer således att uteslutas. Detta motiveras med att jag inte har tillräckligt material angående detta samt att jag har ett begränsat utrymme.

Undersökningens relevans för socialt arbete

Att placera ett barn utanför det egna hemmet är ett betydande ingrepp i ett barns och en familjs liv. Samhället har därför ett stort ansvar när de går in som ”ställföreträdande förälder” och måste kunna garantera en trygg och säker vård (Socialstyrelsen 2012). Höjer (2003) menar att familjehem utgör en viktig del i den sociala barnvården och att det finns ett stort behov av vidare forskning och metodutveckling för att förbättra vårdens innehåll och George & Van Oudenhoven beskriver hur detta behöver ske på internationell nivå. Min uppfattning är att det, ur ett barnrättsperspektiv, är viktigt att vi förstår hur vi på bästa sätt kan stödja de familjer som väljer att ta hand om samhällets mest utsatta, barnen. Det är viktigt att söka svar på hur vi kan motivera familjer att vilja bli och fortsätta vara familjehem och hur vi som professionella kan stödja familjehemmen i deras viktiga uppdrag. När jag gjorde min praktik i Paraguay, såg jag hur nära organisationen arbetade med familjer, barn och familjehem och jag tänkte att vi i Sverige kunde lära oss något av detta. Jag tror att det är viktigt att vidga perspektiven och söka svar på internationell nivå, när vi utvecklar det sociala arbetet. Min uppsats beskriver och undersöker familjehemsvård i Paraguay men min förhoppning är att resultaten kan vara av intresse också i andra geografiska kontexter, däribland i Sverige. Mot bakgrund av detta anser jag att min studie har relevans för det internationella sociala arbetet.

Ordförklaringar

Familjehem är en familj som öppnar sitt hem och sin familj för en person (i detta fall ett barn) som av någon anledning inte kan fortsätta bo i sin egen.

Familjehemsföräldrar är vuxna människor som tar emot ett barn i egenskap av familjehem.

Familjehemsvård är den vård som ges i familjehem.

Socialt stöd utgör en dynamisk process, bestående av stödjande nätverksrelationer, stödjande handlingar och subjektiva upplevelser av stöd (Vaux 1988).

3. Familjehemsvård i Paraguay

För att läsaren skall kunna förstå resultaten och analysen anser jag det av vikt att presentera det sammanhang, i vilken forskningen utspelar sig. Jag kommer därför att beskriva barns rättigheter i en lokal kontext, introducera läsaren till familjehemsvården i Paraguay och presentera organisationen som familjehemsföräldrarna är en del av. För vidare information om sociala och ekonomiska förhållanden, utsatta barns livsvillkor och samhällsinsatser för barn, i Paraguay, se bilaga nr.5.

Barns rättigheter – i en lokal kontext

Paraguay ratificerade barnkonventionen 1989 och därpå följde en rad förändringar i den nationella lagstiftningen gällande barns rättigheter. En av de fundamentala förändringarna var övergången från la *Doctrina de la situación irregular (DSI)* till la *Doctrina de la Protección integral (DPI)*. Övergången innebar en förändring när det gäller synen på barns behov och det nya språket i lagstiftningen innebar att barnet gick från att i laglig mening ses som objekt i behov av skydd till att betraktas som ett subjekt med rättigheter (Palau 2013a).

Ratificeringen av barnkonventionen kan också ses som ett första steg i processen mot en mer familjeinriktad vård för barn och unga. Exempelvis är en av de fundamentala principerna i *La doctrina de protección integral* med inspiration från FN:s barnkonvention, rättigheten för barn att bo och växa upp i en familj, företrädesvis sin ursprungsfamilj. Mot bakgrund av den nya synen på barn som formulerades i DPI, inledde man också en process för att se över annan lagstiftning rörande barn och år 2001 antogs en ny barnlag som till stor del bygger på bestämmelserna i barnkonventionen. Som en följd av den nya barnlagen upprättades också ett sekretariat för barn och ungdomar (Palau 2013a).

I juni 2012 godkändes en nationalpolitisk plan för arbetet med barn separerade från sina föräldrar (PONAPROE). Planen kan ses som en samordning av de nya visioner och praktiker som utvecklats i Paraguay gällande arbetet med barn som separerats eller riskerar att separeras från sina familjer, där fokus ligger på arbete med barnens ursprungsfamiljer och med familjehem framför institutionalisering. Planen innehåller också strategier för att garantera de barn som lever på institutioner kontakt med sina familjer. PONAPROE har anknytning till Sekretariatet för barn och ungdomars strategiska plan och dessa två integreras också i den offentliga politiken för social utveckling och rättvisa ”Paraguay 2020”, där man har formulerat statens mål för att förbättra livskvalitén för hela befolkningen (palau 2013a).

Enligt en rapport av Aldeas infantiles SOS internacional (2012), har Paraguay en lagstiftning som skall garantera barn och ungdomars rättigheter i alternativa vårdformer och man har även politik som syftar till att reglera skyddssystemet. Trots detta konstaterar man att det är en lång väg kvar för att dessa lagar, regler och program skall fungera effektivt. En problematik som man lyfter fram, är att barnavårdens institutioner och myndigheter inte tilldelas tillräckliga ekonomiska resurser för att kunna leva upp till målen.

Familjehemsvård i Paraguay

I den paraguayanska kulturella traditionen, har omsorgen för barnen varit ett ansvar för hela familjegruppen såväl som för samhällsgemenskapen. Den här formen av omsorg kan återvinnas genom familjehemsvården, som tillåter ett språng framåt när det gäller ett effektivt skydd för barns rättigheter och i förverkligandet av deras välmående och utveckling. (Mingo 2009, sid.7)

Familjehemsvården i Paraguay bygger på grundtanken att barn har rätt till en familj, då familjen ses som den lämpligaste platsen för ett barn att bo och växa upp i. Detta är en utgångspunkt som delas i många delar av världen och som har vuxit sig allt starkare i och med

barnkonventionen och de forskningsresultat som visat på negativa konsekvenser av institutionsvården (Palau 2013b).

Det första familjehemsprogrammet i Paraguay, initierades år 1999 genom den statliga myndigheten *Adoptionscentrum* och mellan åren 2002 och 2005 startades två icke-statliga organisationer som arbetar enligt liknande modell. Idag finns det således tre organisationer som bedriver familjehemsverksamhet i Paraguay. De tre organisationerna är främst centrerade till huvudstaden Asunción, även om det finns försök till att sprida verksamheten till andra delar av landet (Gomez et al. 2011b).

År 2010, gjorde man ett förtydligande av innebörden av familjehemsvården i form av ett presidentdekret. Syftet var en tydligare reglering av implementeringen av familjehemsvården. I dekretet fastställde man bland annat att placering i familjehem bör kombineras med arbete med barnets ursprungsfamilj och att detta skall ske genom ett professionellt team. Vidare framgår det att ett familjehem är en familj som inte har intentioner att adoptera, utan att ge omsorg till ett barn under en begränsad tidsperiod. Familjehemmen skall bli utvärderade av professionella vid en organisation som bör vara godkänd av Sekretariatet för barn och unga. Här fastställer man också att familjehemsföräldraskapet innebär en tillfällig vårdnad om det placerade barnet och att detta skall fastslås av en domare (Palau 2013a).

Organisationen definierar familjehemsvården på följande sätt: ”En form av skydd eller omvårdnad, som innebär att erbjuda en plats i en familj, till en person som av någon anledning inte kan fortsätta att bo i sin egen, tills det att man hittat en lösning på den situation som förorsakat situationen”. Vidare beskriver man att det centrala i familjehemsverksamheten är att erbjuda och möjliggöra att barnet får leva ett vardagsliv i en miljö som karaktäriseras av trygghet och respekt och som främjar barnets rättigheter medan man arbetar med att stärka barnets ursprungsfamilj, så att denna skall kunna ta emot sitt barn igen. Om en återflytt till den biologiska familjen eller någon i nätverket inte är möjlig, utvärderar man i stället möjligheterna till adoption.

Presentation av organisationen

Den organisation som familjehemsföräldrarna i den här studien samarbetar med, är en icke-statlig, icke-vinstdrivande organisation som arbetar med barn och ungdomar, som genom en juridisk process blivit separerade eller riskerar att bli separerade från sina familjer, på grund av en svår social situation. Det generella målet för verksamheten är att garantera barns och ungdomars välmående och deras rättighet att bo och växa upp i en familj, som skyddar och främjar deras fysiska och sociala utveckling. Organisationens teoretiska utgångspunkt är systemteori och socialkonstruktionism och verksamheten arbetar också utifrån ett barnrättsperspektiv som vilar på artiklarna i barnkonventionen.

Barn och ungdomar kommer i kontakt med organisationen genom ett samarbete med Sekretariatet för barn och ungdomar och Adoptionscentrum. Organisationen arbetar huvudsakligen med tre olika program inom ramen för sin verksamhet. Dessa tre program samexisterar och arbetet utförs ofta parallellt och/eller integrerat:

- *Arbete med barnen och ungdomarnas fysiska och psykosociala hälsa* (läkarbesök, terapi/samtal, kost, skola, utveckling, identitet, familj etc.)
- *Arbete med barnen och ungdomarnas biologiska familjer* (leta efter den biologiska och utökade familjen, stärka relationer inom familjen och mellan familjen och samhället, stöd och uppföljning)
- *Arbete med familjehem* (utvärdering, utbildning, uppföljning, stöd, handledning)

Det som är fokus för min uppsats är familjehemsvården. Familjehemmen blir utvärderade, utbildade och godkända som familjehem av professionella vid organisationen. Familjerna är

”vanliga” familjer som har egna barn, rutiner, socialt liv, familjeliv och behöver uppfylla några andra utarbetade kriterier. Arbetet med familjehemmen utförs i ett multidisciplinärt team som består av socialarbetare, psykologer och advokater, där de första två yrkeskategorierna är de som främst ansvarar för det direkta arbetet med barnen och familjehemmen. Alla fall diskuteras gemensamt i arbetslagsmöten varje månad och det förekommer handledning med teamets koordinator. Stödet till familjehemmen utgörs bland annat av utbildning, hembesök, telefonkontakt, samtal och avlastning i form av praktisk hjälp.

4. Tidigare forskning

I det här kapitlet kommer jag att presentera avhandlingar, artiklar och uppsatser som behandlar motiv och drivkrafter hos familjehemsföräldrar samt olika former av stöd. Det här kapitlet utgör en forskningsöversikt och några av källorna kommer att vidareutvecklas i analysen.

Jag har valt att använda mig av terminologin familjehem, familjehemsförälder och familjehemsvård i den här uppsatsen. I tidigare forskning används ibland begreppen fosterhem, fosterförälder och fostervård. När dessa begrepp används i tidigare forskning har jag valt att omformulera dem så att jag genomgående använder samma termer i uppsatsen. Anledningen att jag valt att använda termen familjehem framför fosterhem är att jag anser att den benämningen bättre stämmer överens med motsvarande begrepp på spanska samt att familjehem är den term som främst används i dagens praktiska sociala arbete i Sverige.

Motiv och drivkrafter hos familjehemsföräldrar

I tidigare forskning om familjehem har man funnit att det finns varierande motivgrunder för människor att ta beslutet att bli familjehemsförälder (De Maeyer 2014; Höjer 2001; Triseliotis et al. 2000). Triseliotis et al. (2000) belyser komplexiteten i att kategorisera familjehemsföräldrars motiv och drivkrafter och menar att det kan finnas flera anledningar som samvarierar, vilket också har stöd i annan forskning (De Maeyer 2014; Höjer 2001; Kälvesten 1974; MacGregor et al. 2006). De Maeyer et al. (2014) menar att motiven också skiljer sig mellan nätverkshem och traditionella familjehem, eftersom nätverkshemmen främst motiveras av att ett specifikt barn skall stanna i familjenätverket. Eftersom den här uppsatsen handlar om traditionella familjehem, kommer den här redogörelsen fortsättningsvis handla om motiv och drivkrafter hos familjehem som inte är släkt eller har en tidigare anknytning med det placerade barnet.

Triseliotis et al. (2000) har i sin studie *Delivering Foster Care* urskiljt fyra motivationsfaktorer som var frekvent förekommande bland familjehemsföräldrar: ”att ha något att erbjuda”, ”att tycka om att ta hand om barn”, ”en medvetenhet om de behov som fanns och en önskan om att göra något som blev till nytta för samhället” samt att ”det passade in i den aktuella familjesituationen” (s.61). Några av dessa resultat kan kännas igen i Höjers (2001) avhandling *Fosterfamiljens inre liv*. Höjers (2001) resultat visar att ett av de vanligaste motiven till att bli familjehemsförälder är ett ”socialt intresse” och att majoriteten av de tillfrågade familjehemsföräldrarna i studien uppger att det är viktigt för dem att göra en social insats för någon som behöver hjälp. Även Kälvesten (1974) har i sin studie funnit att de vanligaste listade motiven av 15 möjliga svarsalternativ var: ”tycker om att hjälpa ett barn som har det svårt” och ”jag tycker om att veta att jag gör en samhällsnyttig insats”. Att hjälpa ett utsatt barn och att bidra till att lösa sociala problem var också ett av de vanligaste motiven hos familjehemsföräldrar vid den statliga familjehemsverksamheten i Paraguay (Palau, ej publicerad).

Känslan av att ha någonting att erbjuda får betydelse för valet att bli familjehemsförälder. Triseliotis et al. (2000) beskriver att många familjehemsföräldrar är tillfredställda med sitt sätt att leva och att de ser sin familjesituation som god och riktig. Även Höjer (2001) beskriver att flera familjehemsföräldrar uttryckt att de vill dela med sig av sitt eget ”goda liv” till någon som inte lever ett lika gott liv.

Det finns också forskning som visar på att familjehemsföräldraskapet kan grunda sig i att man vill tillfredställa egna behov. Exempelvis menar Kälvesten (1974) att familjehemsföräldraskapet kan vara ett sätt att tillgodose känslomässiga behov, så som att känna sig behövd. Flera av familjehemsföräldrarna hade till exempel uppgett att det placerade barnet

fyllde ett tomrum som de egna barnen lämnat efter sig när de flyttat ut. Höjer (2001) menar att familjehemsföräldrarna i hennes studie (främst kvinnorna) såg sig själva som kompetenta omsorgsgivare och att familjehemsföräldraskapet kan skapa utrymme för att få använda sig av sin föräldrakompetens. Även Triseliotis et al. (2000) och MacGregor et al. (2006) påstår att tilltron till den egna förmågan är en viktig drivkraft för familjehemsföräldrar.

Höjer (2001) menar att familjehem oftast karaktäriseras av en speciell livsstil. Barn, familj och omsorg är det viktiga i livet och omsorg om människor värderas högre än personlig karriär och ekonomisk framgång. Gemensamt för de flesta familjehemsföräldrar är att ha barn som livsplan och att leva med barn är någonting som ger tillfredställelse, mening och innehåll i livet. Att ge omsorg och ansvara för barn, blir för dessa föräldrar ett sätt att förverkliga sig själva och uppnå sina önskade livsmål. Att göra en insats och använda sig av sin omsorgskompetens upplevs som tillfredställande och utgör en kompensation för den trötthet och utmattning som också kan vara en konsekvens av familjehemsföräldraskapet.

När det gäller ekonomisk ersättning som drivkraft för familjehemsföräldrar är forskningen inte entydig. Flera studier pekar på att ekonomisk ersättning inte är en viktig motivationsfaktor (Daniel 2011; MacGregor et al. 2006). Mac Gregor et al. (2006) menar exempelvis att ingen av familjehemsföräldrarna diskuterade den ekonomiska ersättningen som motiv. I Höjers (2001) studie, uppger ca 9%, den ekonomiska ersättningen som en motivationsfaktor. Att så få har uppgett detta som motiv skulle enligt Höjer kunna bero på att det finns negativa och tabubelagda känslor kopplat till den ekonomiska ersättningen (Höjer 2001). Samtidigt som den ekonomiska ersättningen inte verkar tillskrivas särskilt stor vikt menar Daniel (2011) att familjehemsföräldrar i hans studie framhäver vikten av adekvat ersättning för att attrahera framtida familjehem.

Familjehemsföräldrar och formellt stöd

Tidigare forskning visar på att det formella stödets omfattning och utformning kan få betydelse för familjehemsföräldrarnas motivation och benägenhet att fortsätta vara familjehemsförälder (Daniel 2011; Delfabbro et al. 2002; MacGregor et al. 2006; Triseliotis et al. 2000). Benägenheten att fortsätta att vara familjehem är högre om man är nöjd med det stöd man får av professionella (Daniel 2011; MacGregor et al. 2006; Palau, ej publicerad). Stödet kan också få betydelse för hur lyckad placeringen blir och ett väl utformat stöd kan förebygga sammanbrott i familjehemsplaceringar (Brown & Bednar 2006; Brown 2008).

MacGregor et al. (2006) identifierar några teman som verkar vara av betydelse för familjehemsföräldrarnas tillfredställelse av uppdraget och det formella stödet. De kategorier som identifierats bland de nio fokusgrupperna som deltog i studien är följande: emotionellt stöd, tillit mellan professionella och familjehemsföräldrar, erkännande, praktisk hjälp, krisintervention, ekonomisk ersättning, andrum/avlastning samt kompetensutveckling. Att få tillräckligt stöd på alla de områden som beskrivs ovan var en väsentlig faktor för bibehållandet av familjehemsföräldrar (retention), även om några former av stöd tillskrevs mer betydelse än andra. MacGregor et al. (2006) fann exempelvis att familjehemsföräldrarna framförallt betonade vikten av mer interpersonellt stöd från professionella i form av emotionellt stöd, öppen kommunikation, respons och erkännande av deras åsikter. Det framgick också att familjehemsföräldrar i högre grad var villiga att bemöta och hantera frustration i relation till ”svåra barn” om de sågs som en integrerad del i teamet samt fick vara mer delaktiga i beslut rörande barnen. Familjehemsföräldrarna ville också bli värdesatta för det utmanande jobb som de utför med de placerade barnen varje dag, tjugofyra timmar om dygnet (MacGregor et al. 2006).

MacGregor et al. (2006) beskriver också att familjehemsföräldrarna efterfrågade mer ”yttre stöd” i form av specialiserad utbildning (training) och andrum/avlastning mellan

uppdragen. De två sista stödformerna är enligt Daniel (2011) extra viktigt i relation till ”svåra barn”.

Triseliotis et al. (2000) fann att tillgängligheten hos socialarbetarna och organisationen tillskrevs stor vikt av familjehemsföräldrar. Det är viktigt att kunna lita på att någon alltid finns till hands om det exempelvis uppstår en krissituation. En anledning att man valde att sluta som familjehem var att man var missnöjd med socialarbetares engagemang samt att det inte gick att få tag i ansvariga personer vid behov. MacGregor et al. (2006) menar att svårigheter i att få kontakt med professionella gav familjehemsföräldrarna övergivenhets- och ensamhetskänslor och Sellick (1992) fann att en av nyckelorsakerna att familjehemsföräldrar flyttade till frivilligsektorn, var att de i större utsträckning kunde erbjuda 24 timmars stöd.

Daniel (2011) beskriver att familjehemsföräldrar ibland upplever att professionella ställer orealistiska krav samtidigt som familjehemsföräldrarna inte får tillgång till nödvändig information om barnet. Några familjehemsföräldrar i MacGregor et al. (2006) studie menade att de upplevde att de professionella inte litade på dem och därför inte gav dem tillräcklig information om barnet.

Palau (ej publicerad) finner i sin studie om familjehemsföräldrar, vid den statliga verksamheten i Paraguay, att de som varit missnöjda med stödet uppger att de fått för lite information om det placerade barnet (äldre barn) och att de saknade uppföljning i form av besök och samtal. En annan kritik var dålig kommunikation mellan professionella och familjehemsföräldrar men också mellan de professionella som arbetade med fallet.

Familjehemsföräldrar och informellt stöd

När det gäller familjehemsföräldrars upplevelser av informellt stöd från den egna familjen och det egna nätverket finns inte mycket forskning. George & van Oudenhoven (2003) belyser dock att informellt stöd till familjehem kan utgöra en viktig resurs och ett komplement till det formella stödet. Även Brown (2008) konstaterar i sin litteraturgenomgång, att socialt stöd från personer som inte är betalda av systemet har haft positiva effekter och bidragit till lyckade placeringar. Palaus (ej publicerad) resultat visar också att flera familjehemsföräldrar uppger att de genomför uppdraget, eftersom de räknar med stöd från sin familj. Sellick (1992) menar att stöd, framförallt i krissituationer också kunde komma från familjemedlemmar såväl som andra familjehemsföräldrar, vilket värderades för deras delade förståelse. Samtidigt menade familjehemsföräldrarna i denna studie att detta ibland inte var tillräckligt, utan att man också ville kunna komma i kontakt med någon som var ansvarig för det placerade barnet.

Presentation av valda studier

Här kommer jag närmre presentera de forskningsstudier som jag främst använder mig av i förståelsen av mitt empiriska material och diskutera dess relevans för min studie.

En av de studier som jag använder i min analys av familjehemsföräldrars motiv och drivkrafter är Ingrid Höjers (2001) avhandling *Fosterfamiljens inre liv*. Höjers avhandling är ett resultat av en kombinerad kvalitativ och kvantitativ studie som undersöker varför och vad som händer när en ”vanlig familj” blir ”en särklid sorts familj”, det vill säga ett familjehem. Bland studiens förtjänster återfinns den kombinerade metoden som har ökat studiens validitet och reliabilitet, eftersom forskaren redogör för att svaren i enkäter och intervjuer pekar åt samma håll. Resultaten bygger på 366 familjehemsföräldrars svar på postenkäter (vilket motsvarar en svarsfrekvens på 66%) samt 17 kvalitativa intervjuer med familjehemspar.

En annan studie som jag frekvent hänvisar till är Triseliotis et al. (2000) *Delivering foster care*. Studien handlar om familjehemsföräldrar i Skottland och berör flera olika teman, däribland motivation och stöd. Det är en omfattande studie, där omkring 1000 familjehemsföräldrar deltagit och studien har en relativt hög svarsfrekvens. Metoden är en kombinerad kvantitativ och kvalitativ metod, bestående av enkäter och fokusgrupper.

MacGregor et al. (2006) har gjort studien *The Needs of Foster Parents: A Qualitative Study of Motivation, Support and Retention*. Undersökningen bygger på nio fokusgrupper där totalt 54 kanadensiska familjehemsföräldrar deltagit. Familjehemsföräldrarna har själva anmält sig till fokusgrupperna och urvalet är inte att betrakta som representativt men många av studiens resultat har stöd i tidigare forskning från bland annat USA och England. Studien är en av få som undersöker motivation och stöd i kombination, varför jag ansåg den som en tillgång i förståelsen av mitt empiriska material.

Gentle Iron will: Foster parents' perspectives är en kvalitativ, explorativ studie gjord av Ellice Daniel. Studien syftar till att undersöka några centrala aspekter av familjehemsföräldraskap, däribland motivation och utmaningar i uppdraget. Studien bygger på telefonintervjuer med åtta kanadensiska familjehemsföräldrar med minst 5 års erfarenhet av att vara familjehem. Studien har ett litet urval men många av resultaten finner stöd i tidigare forskning.

Jag har valt att ha med en studie från Paraguay, som är utförd av Magdalena Palau, som har lång erfarenhet av arbete i och kring familjehemsvården i Paraguay. Studien heter *Evaluación a modelos de subsidios al acogimiento familiar: La experiencia de Paraguay 2009-2012*¹ och är främst att betrakta som en utvärdering av materiellt stöd och olika former av ersättningssystem inom den statliga familjehemsverksamheten i Paraguay. I studien berörs dock andra former av stöd såväl som familjehemsföräldrars motivation. Jag ansåg det relevant att ta med denna studie, eftersom det är det bidrag jag hittat från Paraguay, som har relevans för min studie. Eftersom studien ännu inte är publicerad har jag frågat Magdalena Palau om medgivande att använda den i min uppsats. Jag har också fått godkänt av min handledare att använda studien, trots att den inte är publicerad. Studien bygger på 21 kvalitativa intervjuer med familjehemsföräldrar samt fyra intervjuer med professionella.

¹ Utvärdering av ersättningssystem i familjehemsverksamheten: Paraguays erfarenhet 2009-2012

5. Teoretiska begrepp

I det här kapitlet kommer jag att redogöra för och beskriva min teoretiska utgångspunkt som bygger på följande teoretiska begrepp: solidaritet, inre och yttre drivkrafter (motivationsteori) och socialt stöd. Dessa begrepp kommer sedan att användas för att *analysera* familjehemsföräldrars ”motiv och drivkrafter samt deras beskrivningar av formellt och informellt stöd” i uppdraget som familjehem.

Solidaritet

Höjer (2001) använder i sin avhandling *Fosterfamiljens inre liv*, begreppet solidaritet i sin förståelse av familjehemsföräldrars motivation. Höjer (2001) skiljer på begreppen solidaritet och social förståelse. Hon menar att människor kan ha en social förståelse för andra människors utsatta livssituationer men att den sociala förståelsen inte på samma sätt som solidaritetsbegreppet innehåller ett handlingsperspektiv. Vidare menar hon att solidaritet kan utövas på olika sätt och hänvisar till Bergmarks (1998) uppdelning av solidaritet som antingen horisontell eller vertikal.

Horisontell och vertikal solidaritet

Enligt Bergmark (1998) är *Solidaritet* är ett nyckelbegrepp i det sociala arbetet, vars minsta gemensamma nämnare är ”ett engagemang i andra människors villkor” (s.118). Solidaritet kan utövas på olika nivåer i samhället och mellan individer i olika sammanhang. Bergmark gör i sin förståelse av solidaritetsbegreppet en distinktion mellan *horisontell* och *vertikal* solidaritet, där det förra är ett uttryck för engagemang mellan jämlikar och det senare ett engagemang som utövas uppifrån och ner.

Den *horisontella solidariteten* bygger på idén om stöd och hjälp mellan jämlikar, vilket kan illustreras av fackföreningsrörelsen, där engagemanget bygger på sammanhållning och ett ömsesidigt utbyte. Bergmark menar att den här formen av solidaritet innehåller både instrumentella och känslomässiga komponenter. Med instrumentella komponenter menar han det utbyte individen får genom engagemang i ett kollektiv (t ex. bättre arbetsvillkor eller högre lön) medan känslomässiga komponenter syftar på den tillhörighet och omsorg om ens likar som går utöver det personliga utbytet. De känslomässiga komponenterna i horisontell solidaritet har likheter med det som Portes (1998) kallar *bounded Solidarity*, vilket beskrivs som en mekanism som uppstår inom ett nätverk och som innebär en identifikation med en grupp som gör att man frivilligt ställer upp för varandra.

Den *vertikala solidariteten* betonar engagemang riktat mot människor som har betydligt sämre levnadsvillkor än de man själv lever under. Målet för den vertikala solidariteten är inte i första hand ett personligt utbyte eller en intressegemenskap, som vi kan se i den horisontella solidariteten. Bergmark (1998) menar istället att det är just olikheten som motiverar och utgör grunden för det solidariska handlandet. Sammanhållningsaspekten är således underordnad eftersom handlingen är inriktad på något (mer) allmänt eller svårbestämt (Bergmark 1998). Det är framförallt den vertikala solidariteten som kan härledas till familjehemsföräldraskapet.

Att agera solidariskt kan enligt Bergmark (1998) förstås genom människors egenintresse, moralisk förpliktelse, yttre sanktioner och känslor av samhörighet. Med egenintresse menar han att människor gör individuella uppoffringar för att på längre sikt kunna njuta av frukterna av kollektiva ansträngningar. Moralisk förpliktelse handlar om viljan att göra gott och begränsa lidande, vilket kan härledas till politiska och religiösa rörelser med altruistiska förtecken. Vidare menar Bergmark att objektsvalen för den individuella solidariteten sannolikt till en begränsad del bestäms av direkta moraliska övervägande och troligen ofta av sådant som egenintresse, samhörighetskänslor och rena tillfälligheter.

Motivationsteori: Inre och yttre drivkrafter

”To be motivated means to be moved to do something” (Ryan & Deci 2000, s.54)

MacGregor et al.(2006) menar att det är viktigt att ta hänsyn både till inre och yttre drivkrafter när man undersöker familjehemsföräldrars motivation, då både interna och externa processer kan påverka valet att bli och vilja fortsätta vara familjehemsförälder. Inre och yttre drivkrafter har också använts i annan forskning gällande familjehemsföräldrars motivation (Daniel 2011).

Enligt Ryan & Deci (2000) har människor olika grader och olika typer av motivation. Det vill säga att människor kan ha olika mycket motivation men också motiveras av olika saker, vilka är relaterade till underliggande attityder och mål. När det gäller olika former av motivation skiljer Ryan & Deci (2000) på inre och yttre drivkrafter (intrinsic and extrinsic motivations). Inre drivkrafter beskrivs som människans egen vilja att göra något eftersom det är genuint intressant eller njutbart medan yttre drivkrafter innebär att man handlar på ett visst sätt eftersom det leder till ett visst utfall eller resultat. De yttre drivkrafterna är alltså relaterade till miljömässiga eller situationsbundna förväntningar och belöningar. Exempel på yttre drivkrafter är ekonomisk ersättning eller betyg men det kan också innebära att man utför en handling för att undvika en sanktion. De yttre drivkrafterna härleds således ofta till yttre belöning och/eller kontroll (Ryan & Deci 2000).

Inre drivkrafter beskrivs som inneboende hos människor, en ”naturlig motivation” som innebär att man gör någonting eftersom själva handlingen eller aktiviteten är tillfredställande i sig. Belöningen ligger alltså i själva aktiviteten och de positiva känslor som associeras med den, snarare än i ett visst utfall eller resultat. Samtidigt menar Ryan & Deci (2000) att grundläggande mänskliga behov blir tillfredställda genom handlingar styrda av inre drivkrafter. Med grundläggande behov menas här psykologiska behov såsom kompetens, autonomi och tillhörighet.

Eftersom inre drivkrafter är kopplade till ovan nämnda grundläggande behov, kan positiv feedback/återkoppling öka den inre motivationen medan negativ feedback eller återkoppling riskerar att minska graden av inre motivation. Det finns också forskning som visar på att yttre belöningar kan hämma de inre drivkrafterna medan valmöjligheter och självbestämmande tenderar att öka desamma, eftersom det ger människan en större känsla av autonomi och självkompetens. En social kontext som stödjer ens känsla av kompetens, autonomi och tillhörighet är grundläggande för att upprätthålla den inre motivationen och underlättar också internaliseringen och integreringen av yttre motiverade uppgifter och gör att man kan bli mer självbestämmande när det kommer till handlingar styrda av yttre drivkrafter (Ryan & Deci 2000).

Socialt stöd i familjehemsföräldraskap

I mitt empiriska material beskriver familjehemsföräldrarna stödjande nätverk och olika former av stöd som kan härledas till teorier om socialt stöd. Mot bakgrund av detta anser jag att socialt stöd och olika stödformer är relevanta som analysbegrepp i min studie. Eftersom det finns många olika definitioner och teorier om socialt stöd kommer jag nedan presentera min förståelse.

Socialt stöd – ett metabegrepp

Vaux (1988) menar att socialt stöd kan förstås som ett metabegrepp och att det därför är svårt att göra en entydig definition av begreppet. Han menar att socialt stöd utgör en dynamisk process, bestående av stödjande nätverksrelationer, stödjande handlingar och subjektiva upplevelser av stöd. Vaux ”metadefinition” är också den som är utgångspunkt för min förståelse av socialt stöd, vilket gör att jag ibland kommer att fokusera på upplevelser av stödjande relationer och ibland stödjande handlingar och annan interaktion.

Socialt stöd – struktur och funktion

Nordin (2010) beskriver hur socialt stöd kan delas in i struktur och funktion. Med struktur menas de sociala nätverk som en individ ingår i (familj, vänner, arbetsplats osv.), vilka kännetecknas av samhörighet och integration. Det sociala stödets funktion hänger ihop med den ovan beskrivna strukturen eftersom det sociala stödets funktion uppstår ur denna. Det sociala stödets funktion kan beskrivas som den hjälp, stöd och bekräftelse som en människa upplever sig få från sitt sociala nätverk (Nordin 2010). Jag kommer i min analys skilja på formella och informella nätverk, där det första utgörs av professionella aktörer, främst representerade av personer vid organisationen och där det andra handlar om relationer inom den egna och den utökade familjen. Därutöver kommer jag att definiera några olika stödfunktioner som kommer användas för att analysera mitt material.

Olika definitioner av socialt stöd – och dess funktioner

Langford et al. (1997) har gjort en konceptanalys av olika definitioner av socialt stöd, där de kommer fram till att de mest använda kategorierna av socialt stöd var följande: emotionellt stöd, instrumentellt stöd, informativt stöd och bedömande/ bekräftande stöd (appracial support). Jag har valt att utgå ifrån den här typologin men jag kommer att anpassa förståelsen av dessa i relation till mitt forskningsområde och mitt empiriska material. Jag vill också poängtera att jag inte ser kategorierna som statiska eller strikt avgränsade. De olika kategorierna kan gå in i varandra behöver förstås i relation till kontexten.

Emotionellt stöd

Emotionellt stöd kan handla om att bry sig och att visa tillit, kärlek och empati. Det kan också handla om en känsla hos mottagaren att vara uppskattad och att man tillhör ett nätverk av ömsesidiga skyldigheter (Langford et al. 1997). Emotionellt stöd innebär enligt Hedin (1994) olika känslouttryck för sympati, omsorg, tröst, engagemang och uppmuntran. Vidare menar hon att det kan innebära att förmedla kraft att gå vidare i en problemsituation (Hedin 1994). Emotionellt stöd förekommer i tidigare forskning om familjehemsföräldrar och förstås där främst i termer av tillitsfulla relationer och att bli lyssnad på (MacGregor et al. 2006; Triseliotis et al. 2000). Sammanfattningsvis kan det emotionella stödet förstås som en form av känslomässigt bistånd.

Praktisk hjälp

Jag ser att det finns stora likheter mellan praktisk hjälp och instrumentellt stöd. Därför har jag valt att integrera dessa till en kategori som jag benämner praktisk hjälp. Anledningen att jag valt att använda mig av ”praktisk hjälp” är att jag anser att den termen ligger närmre informanternas språk och de begrepp som använts inom tidigare familjehemsforskning. Praktisk hjälp innebär konkret hjälp i form av service. Det kan exempelvis innebära hjälp med arbetsuppgifter, transporter, avlastning eller ekonomisk ersättning (Hedin 1994; Langford et al. 1997).

Informativt stöd

Om den praktiska hjälpen utgör konkreta handlingar är det informativa stödet istället en form av handledning eller vägledning. Enligt Langford et al. (1997) handlar informativt stöd om att ge information och råd i stressade livssituationer och de framhåller att det informativa stödet fokuserar på problemlösning.

Feedback

Feedback kan också ses som en form av information men är inte inriktad på problemlösning utan fokuserar snarare på att ”utvärdera individen” genom att bekräfta handlingar och påståenden. Feedback kan utgöras av både positiv och negativ kritik (Hedin 1994).

6. Metod

Förförståelse

Thurén (1991) menar att det inte går att bedriva forskning förutsättningslöst och oberoende av forskarens egna värderingar eller önsketänkande och att det därför är viktigt att vara transparent i sin forskningsprocess. Jag kommer därför att delge min förförståelse av det studerade fenomenet, så att läsaren kan förhålla sig till den informationen, när hen tar ställning till mina resultat och min analys.

Under min praktik, deltog jag i det dagliga arbetet med barn, familjer och familjehem som utförs av organisationen. Jag är medveten om att dessa erfarenheter kan ha påverkat mina tolkningar av mitt empiriska material. Mina tankar och värderingar kring det arbete som organisationen bedriver tillsammans med familjehemmen, har troligtvis påverkat och färgat både mina intervjuer och min analys, även om jag har försökt att hela tiden förhålla mig kritisk till mina egna tolkningar och förutfattade meningar.

Jag tror att min förförståelse å ena sidan kan ha ”förblindat” mig i några av mina tolkningar men att den samtidigt öppnat för en vidare förståelse av det studerade fenomenet. Jag vill tro att min förförståelse av den lokala kontexten, bidragit till att göra min analys rikare samt gynnat en ökad validitet.

Att komma som svensk till Paraguay och bedriva forskning är inte helt oproblematiskt. Jag har funderat mycket över om det finns saker jag inte kan förstå på grund av att jag kommer från ett annat land och en annan kultur. Samtidigt har jag ställt mig frågan om det inte är så att jag har kunnat se andra nyanser, just på grund av mitt utifrånperspektiv. Jag har också reflekterat över hur stort hinder i förståelsen språket utgör.

Kvalitativ metod

Den här uppsatsen är ett resultat av en kvalitativ studie, där jag har intervjuat familjehemsföräldrar om deras motiv och drivkrafter samt upplevelser av stöd. Min ansats är både deskriptiv och explorativ, vilket innebär att jag både vill beskriva och undersöka mina informanternas upplevelser (Kvale & Brinkmann 2009). Anledningen att jag valt en kvalitativ metod är att jag ansåg att den var bäst lämpad för att besvara mitt syfte och mina frågeställningar. Min ambition var att försöka beskriva och analysera några personers subjektiva upplevelser och fördjupa mig i dessa. Eftersom jag inte strävade efter att kartlägga eller beskriva mitt material i termer av ”hur många” eller i första hand generalisera, ansåg jag att en kvalitativ metod var att föredra framför en kvantitativ. Bryman (2011) menar att den kvalitativa metoden fokuserar på ord framför kvantifiering och att den är mer öppen och flexibel i jämförelse med den kvantitativa metoden eftersom kvalitativa intervjuer öppnar möjligheter för följdfrågor och fördjupningar. Nackdelen med en kvalitativ metod är att det är svårt att jämföra och generalisera resultaten.

Kvalitativa intervjuer

Kvalitativ metod kan innebära att man använder sig av flera olika tillvägagångssätt såsom exempelvis: deltagande observation, analys av texter och dokument, fokusgrupper samt kvalitativa intervjuer (Bryman 2011). Jag har i min undersökning valt att använda mig av kvalitativ intervju som metod för datainsamling, eftersom jag ville ta del av och utforska mina informanternas individuella berättelser. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) innebär användandet av kvalitativa intervjuer att man försöker förstå världen utifrån informanternas synvinkel och att man i analysen utvecklar innebörden av deras erfarenheter. Det här kan kopplas till den hermeneutiska forskningstraditionen som karaktäriseras av att forskaren försöker förstå, tolka och skapa kontextuell kunskap (Thomassen 2007).

Intervjuguiden

Den kvalitativa intervjun kan konstrueras och genomföras på olika sätt. Jag valde att utgå ifrån en semistrukturerad intervjuguide (se bilaga 1 och 2) med motiveringen att en öppen intervju kan ta andra riktningar än det tänkta undersökningsämnet, samtidigt som en strukturerad intervju riskerar att bli mer som ett förhör än ett samtal. En intervjuguide med mycket tydlig struktur skulle enligt mig också ha inneburit begränsningar i utforskandet av ett (relativt) utforskat ämne. Den semistrukturerade intervjuguiden öppnade för flexibilitet men hjälpte mig samtidigt att hålla mig till det tänkta undersökningsämnet (Bryman 2011; Kvale & Brinkmann 2009).

De första tre intervjuerna utgick ifrån en intervjuguide med relativt många teman. Då jag upplevde att intervjuguiden blev för bred och omfattande, identifierade jag några teman som jag ansåg vara mer intressanta än andra att fördjupa, vilket ledde till att intervjuguiden omstrukturerades och reviderades, inför de sista tre intervjuerna. De två intervjuguiderna skiljer sig inte nämnvärt men något tema har tagits bort, några har omformulerats och ordningsföljden förändrats en aning (se bilaga 1 och 2). Alla intervjuer berör mer eller mindre samma områden men varje intervju är också unik. Jag har i intervjuerna försökt att vara följsam i informanternas berättelser och utifrån dessa ställa följdfrågor med anknytning till mina formulerade teman men har inte varit slavisk med frågornas ordningsföljd. Kvale & Brinkmann (2009) menar att explorativa intervjuer vanligen är föga strukturerade, då tanken är att man skall kunna följa upp informanternas svar och söka alternativa infallsvinklar.

Användandet av två intervjuguides har försvårat struktureringen av mitt material en aning men eftersom jag inte syftar till att göra några strikt jämförande kategorier så anser jag att detta inte har haft någon avgörande betydelse för mina resultat.

Urval

För att få tag i informanter, kontaktade jag organisationen och med hjälp av personalen, fick jag tillgång till information och kontaktuppgifter till de familjehem som organisationen arbetar och har arbetat med. Tillsammans med två anställda, gick jag igenom listorna med familjehem för att förhöra mig om vilka familjer som skulle kunna vara tillgängliga för intervju. De delgav mig också information om hur många placeringar familjerna haft, åldern på barnen som de tagit emot och när familjerna senast varit aktiva som familjehem. I den här delen av processen avråddes jag också ifrån att kontakta några av familjehemmen på listan, på grund av etiska skäl (rådande familjesituation, komplicerad process osv.). Att inte intervju dessa familjer kan dock tänkas ha haft en viss påverkan på studiens resultat. Kanske är det en ”viss typ” av familjehem som representeras i min studie.

Som läsaren kan ta del av i *kapitel 3*, så finns det tre organisationer i Paraguay som bedriver familjehemsvård. Jag valde att begränsa mitt urval till att endast omfatta familjehemsföräldrar inom ramen för den verksamhet, där jag gjorde min praktik. Anledningen att jag valde bort att söka informanter från exempelvis den statliga verksamheten motiverar jag med att jag inte skulle kunna göra några jämförelser eller generaliseringar mellan familjehemsföräldrarnas upplevelser beroende av de olika organisationsformerna. Detta eftersom min studie är kvalitativ men också därför att den har ett begränsat antal informanter och att det i princip inte finns tidigare forskning på ämnet i en lokal kontext.

I enlighet med Brymans (2011) terminologi kan mitt urval beskrivas som ett tillgänglighetsurval men jag vill tillägga att jag utifrån de tillgängliga familjehemmen har gjort vissa strategiska val. Exempelvis har jag medvetet valt att intervju familjehem från endast en organisation och jag har också aktivt valt att inkludera familjehem som har erfarenhet av placeringar av ungdomar. Jag ville också försöka få en spridning bland mina informanter, vad gäller de placerade barnens ålder, antal uppdrag och uppdragens längd. Detta

motiverar jag med att det skulle vara intressant att få ett mer varierat material. Bryman (2011) förklarar att ett målinriktat urval innebär att man strategiskt väljer ut deltagare som är relevanta för att kunna besvara forskningsfrågorna. Samtidigt innebär ett målinriktat urval att det är svårt att generalisera resultaten då de inte är att anses som representativa.

Mitt mål var från början var att genomföra mellan sex och åtta intervjuer och det slutgiltiga resultatet blev sex intervjuer samt en pilotintervju. Möjligheten att intervjua fler familjehem var begränsad, då jag valde bort att genomföra intervjuer med familjehemsföräldrar som också var anställda på organisationen samt familjehem som inte varit aktiva på länge. Således kan man hävda att mitt målinriktade urval sammanföll med det tillgängliga urvalet. Att använda sig av ett tillgängligt urval, innebär vissa begränsningar. Exempelvis menar Bryman (2011) att det är omöjligt att generalisera resultaten av studier som bygger på den här typen av urval, även om man kan koppla vissa resultat till existerande forskning. Studier som bygger på ett tillfälligt urval kan enligt Bryman främst betraktas som en språngbräda för vidare forskning, vilket också var tanken med min studie.

Efter att jag identifierat möjliga familjehemsföräldrar att intervjua, bad jag professionella vid organisationen att kontakta dem och fråga om de var intresserade att medverka. Därefter kontaktade jag dem själv, för att bestämma tid och plats för intervju. Alla de familjehemsföräldrar som kontaktades, tackade ja till att medverka i en intervju och ingen lämnade återbud.

Mina informanter

Fem av sex familjehem är gifta par, en är ensamstående mamma. En familj har inga barn sedan tidigare, en annan har ett barn och de övriga familjerna har mellan fyra och fem barn. De flesta biologiska barnen är tonåringar eller vuxna, det yngsta av de biologiska barnen är nio år. Föräldrarna har varierande utbildningsgrad och arbeten. I tre av sex fall förvärvsarbetar familjehemsmamman medan de övriga beskriver att de främst ägnar sig åt barn och hem. Familjerna har varierande grad av erfarenhet vad gäller antalet placeringar och antal år som familjehem. Två av familjerna har erfarenhet av endast 1 placering varav en är pågående under intervjutillfället. De övriga har haft mellan 2-8 placeringar med varierande längd. I resultat och analysdelen kommer jag att benämna mina informanter som familj 1-6. Eftersom jag inte har haft någon ambition att göra några jämförelser beroende av kön kommer jag inte att lägga vikt vid vem som sagt vad i de fall som jag intervjuat ett par även om jag ibland uttryckligen skriver att uttalandet är antingen familjehemsmammans eller familjehemspappans. I övrigt kommer de att betraktas som samma familj.

Pilotstudie

En pilotstudie genomfördes i syfte att utvärdera och eventuellt omformulera frågor och teman i min intervjuguide (Bryman 2011). Pilotintervjun genomfördes med en familjehemsförälder med erfarenhet av tre uppdrag. Familjehemsföräldern arbetar på organisationen och jag känner henne sedan tidigare. De här två faktorerna kan ha påverkat intervjusituationen men då den främsta avsikten var att pröva mina frågor och öva min intervjuteknik har jag inte lagt någon större vikt vid att analysera detta närmre. Jag har också valt bort att använda pilotstudien som underlag för min analys.

Anledningen till att endast en intervju genomfördes i pilotstudien, förklarar jag med att det totala antalet möjliga informanter var så få. Så här i efterhand har jag dock funderat över om jag borde ha gjort fler pilotintervjuer genom att tillfråga de familjehemsföräldrar som jag valde bort i undersökningen på grund av att de var anställda på organisationen. Fler pilotintervjuer hade kunnat bidra till tydligare fokus och bättre kvalitet i mina senare intervjuer. Då kanske jag inte hade behövt revidera intervjuguiden så sent i processen. Flera

”träningsintervjuer” hade också kunnat bidra till ökad förståelse och gett mig fler fingervisningar till vilken typ av tidigare forskning jag kunnat söka (Bryman 2011).

Genomförande av intervjuer

Jag har genomfört sex intervjuer med familjehemsföräldrar, varav fyra har varit enskilda intervjuer och två har varit parintervjuer. Totalt har jag alltså intervjuat åtta familjehemsföräldrar. I samråd med min handledare kom vi fram till att det kunde vara intressant att göra både individuella intervjuer och parintervjuer. Dock kan man föra en diskussion kring det här valet eftersom det begränsade urvalet inte tillåter en jämförande könsaspekt. Man kan också problematisera huruvida de olika formerna för intervju har påverkat hur informanterna svarat i intervjusituationen. Finns det till exempel en pardiskurs? Vem får mest utrymme i intervjuerna? Kan parsamtalen bidra till andra nyanser?

Den kortaste intervjun varade 50 minuter och den längsta 1 timme och 30 minuter. Alla intervjuer genomfördes på spanska och jag har varit ensam samtalsledare. Inledningsvis hade jag en tanke om att eventuellt tillfråga en studentkollega att medverka under intervjutillfällena men valde bort detta av två skäl. Det ena skälet var att jag ansåg att maktbalansen blev jämnare med en samtalsledare och det andra skälet var att min studentkollega inte hade haft möjlighet att läsa in sig tillräckligt på ämnet. I efterhand kan jag ifrågasätta om det ändå inte hade varit gynnsamt att vara två, eftersom det skulle kunna ha bidragit till fler nyanser. Bryman (2011) menar att man som ensam samtalsledare kan missa viktiga aspekter, då man är fokuserad på sin egen roll och på intervjuguiden och att en medintervjuare kan bidra till att fylla eventuella luckor samt bidra till en helhetssyn. Samtidigt anser Bryman att fler samtalsledare inte nödvändigtvis innebär en bättre intervju.

Samtliga intervjuer genomfördes på en plats som valdes av informanterna. I majoriteten av fallen genomfördes intervjuerna i familjehemsföräldrarnas hem med undantag för en intervju som på begäran av informanten, genomfördes i mitt hem. Under intervjuerna har det inte förekommit några större störningsmoment men det kan vara viktigt att påpeka att barn vid två tillfällen har varit närvarande i rummet, vilket skulle kunna ha påverkat informanternas svar. Min upplevelse var dock att detta inte hämmade informanterna märkbart.

Under intervjutillfällena försökte jag inledningsvis skapa en god stämning för att sedan göra en sammanhangsmarkering som innefattade information om intervjuens syfte, inspelning, etiska aspekter samt hur länge intervjun skulle pågå. Under intervjuens gång försökte jag lyssna aktivt och ställa följdfrågor men samtidigt anstränga mig för att ”hålla kurs”. Jag försökte att inte berätta för mycket om mina egna tankar och erfarenheter men ibland gav jag exempel från mina upplevelser eller drog paralleller till Sverige. I några fall skulle mina kommentarer kunna förstås som ledande frågor, vilket skulle kunna anses minska tillförlitligheten (Kvale & Brinkmann 2009). Många gånger stannade jag kvar en stund efter intervjun och öppnade för frågor och vidare samtal. Ibland kom det under de här pratstunderna fram nya saker som inte kommit upp under intervjun. I min analys kommer jag dock att utgå ifrån det materialet som finns bandat och utskrivet.

Alla informanter godkände att intervjuerna spelades in med diktafon och jag upplever inte att detta var något problem i den meningen att det skulle ha påverkat informanternas svar. Däremot tror jag att forskarens roll är en aspekt att problematisera. Även om jag var tydlig med att jag var där i form av oberoende student, så var alla mina informanter också medvetna om att jag gjort min praktik på organisationen. Detta tror jag kan ha haft en viss inverkan på intervjusituationen och informanternas svar. Det kanske finns kritik mot organisationen som informanterna inte vågat framföra.

Transkribering

Alla intervjuer har översatts från talspråk till skriftspråk genom i princip ordagranna transkriberingar. Ambitionen var från början att själv transkribera allt material som en del i analysprocessen men på grund av knappa tidsresurser i kombination med att spanska inte är mitt modersmål, valde jag att ta hjälp av en studentkollega i Paraguay. Resultatet blev att jag transkriberade de två första intervjuerna och att övriga intervjuer transkriberades av min studentkollega. Att olika personer transkriberar materialet kan innebära att det blir svårare att jämföra intervjuerna, då utskriftarna är gjorda med olika språkstilar (Kvale & Brinkmann 2009). Jag har dock inte upplevt några större svårigheter avseende detta och jag har också haft tillfälle att fråga om det varit någonting jag inte förstått.

Analysmetod

Bryman (2011) menar att ett av de karaktäristiska dragen för kvalitativ forskning är att den har ett induktivt synsätt på förhållandet mellan teori och praktik, vilket innebär att teorin genereras av de praktiska forskningsresultaten. Ett deduktivt synsätt utgår istället från teorin och prövar hypoteser, vilket är mer vanligt i kvantitativ forskning. Jag har i min undersökning haft en induktiv och explorativ ansats och genom detta låtit det empiriska materialet vara avgörande för valda teman och teoretiska begrepp. Jag har alltså i min analys utgått ifrån informanternas berättelser och försökt hitta olika teman och referenspunkter och sedan försökt förstå dessa teoretiskt. Samtidigt är jag medveten om att jag är präglad av min förförståelse och att detta också har påverkat vad jag har "hittat" eller "sett" i mitt material.

Efter att jag samlat in allt mitt material och strukturerat det genom transkribering, började jag med att läsa igenom intervjuerna. Sedan har jag tillsammans med en studentkollega i Paraguay gått igenom de första tre intervjuerna och sammanfattat dem i färre meningar i syfte att klarlägga materialet så att det blir tillgängligt för analys (Kvale & Brinkmann 2009). Samma metod använde jag sedan för de sista tre intervjuerna.

Anledningen att jag valde att under analysdelen samarbeta med en studentkollega i Paraguay, är att jag ansåg att detta skulle bidra till att undvika en ensidig subjektivitet i förståelsen av materialet och således främja en rikare analys och tillförsäkra en ökad validitet (Kvale & Brinkmann 2009). Jag hade även hjälp av en forskare och lärare på universitetet i Asunción, som handledde mig på plats och kunde bidra med både kontextuella kunskaper och vägledning gällande metod och analys. Exempelvis hjälpte han mig att gå igenom en av mina transkriberade intervjuer, något som min handledare i Sverige inte kunnat göra på grund av språkbarriären.

Efter att materialet koncentrerats till färre meningar som återgav de väsentliga i informanternas uttalanden, kunde jag genom att studera dessa identifiera några intressanta teman och tendenser. Den här analysmetoden kan härledas till det som Kvale & Brinkmann (2009) benämner "meningskoncentrering". Vidare innebär den här analysmetoden att man ställer frågor till materialet utifrån syfte och frågeställningar. När man använder sig av meningskoncentrering håller man sig inom vardagsspråkets ramar och utgår ifrån informanternas verklighet och språk.

Då jag haft ett induktivt tillvägagångssätt och en relativt öppen och bred intervjuguide, fanns det flera olika möjliga teman att analysera men i samråd med min handledare valde jag att avgränsa uppsatsen till att handla om familjehemsföräldrarnas motiv och drivkrafter samt beskrivningar och upplevelser av olika former av stöd.

När jag hade valt huvudtema för min analys, fortsatte jag mitt litteratursökande efter tidigare forskning och teori och jag återgick och återkopplade också till det jag läst tidigare och ställde mig frågan: hur kan jag förstå det jag ser i mina intervjuer? De teoretiska begrepp som jag valt att använda mig av och är solidaritet, inre och yttre drivkrafter och olika former

av socialt stöd. Dessa begrepp är relevanta i relation till mitt syfte och mina frågeställningar, de ligger nära familjehemsföräldrarnas egna språk samt anknyter till tidigare forskning inom fältet.

Med tidigare forskning och teorier i bakhuvudet, läste jag sedan intervjuerna på nytt och antecknade i marginalerna, samt försökte med hjälp av markeringspennor dela upp olika återkommande eller enligt mig intressanta teman i olika färger. Genom att studera dessa ”kodningar” kunde jag sedan välja några teman som berördes i flera intervjuer och som skulle kunna förstås i relation till min teoretiska referensram och mina frågeställningar (Bryman 2011).

Litteratursökning

Vid litteratursökning har jag använt mig av flera olika sökmotorer såsom: Google Scholar, GUNDA, LIBRIS, Summon, Social service abstracts och jag har använt mig av både svenska, engelska och spanska sökord. Exempel på sökord som använts är: foster care and motivation, foster care and support (och motsvarande ord på övriga språk). Jag har både utfört titelsökningar och abstractsökningar.

Vidare har avgränsande studiers referenslistor varit till stor hjälp för att hitta artiklar och avhandlingar relevanta för mitt forskningsområde samt för att kunna redogöra för forskningsläget. Jag har också genom kontakter såsom min handledare och andra forskare vid Göteborgs Universitet fått tips på artiklar och avhandlingar inom mitt forskningsområde.

För att hitta tidigare forskning på ämnet i Paraguay och Latinamerika har jag fått tips och vägledning av kontakter på plats samt gått igenom olika universitets publicerade uppsatser och avhandlingar på deras universitetsbibliotek, det sistnämnda gav dock inga träffar som var av relevans för min studie.

Validitet och reliabilitet

Validitet

I relation till kvalitativ forskning handlar validitet om hurvida och i vilken utsträckning man undersöker det man ämnade att undersöka. Kvale (1997) talar om hur detta i postmodern forskning har att göra med forskarens hantverksskicklighet i form av ifrågasättande, kontroll och teoretisering av sina resultat. Han menar också att det är viktigt att låta läsaren få insyn i forskningsprocessen. Några faktorer som jag anser bidragit till en ökad validitet i min studie är genomförandet av en pilotstudie samt att jag tagit hjälp av en utomstående student och en metodhandledare som båda är ifrån Paraguay och har kunskaper om socialt arbete. Detta har bidragit till kontrollering och ifrågasättande av mina resultat samt teoretiseringen av desamma. Jag anser också att jag har skrivit en utförlig och transparent metoddel, där läsaren kan följa forskningsprocessen.

Reliabilitet

Reliabilitet innebär att oberoende forskare kommer fram till samma sak oberoende av tid och plats. Det handlar alltså om att försöka mäta resultatens tillförlitlighet och man brukar här fråga sig om studien är replikerbar (Bryman 2011). Att tala om reliabilitet i relation till kvalitativ forskning är aningen problematiskt, då den kvalitativa forskningen bygger på subjektiva tolkningar av ett material som producerats i en viss (intersubjektiv) kontext, vid en viss tidpunkt (Kvale & Brinkmann 2009). Eftersom jag har en postmodern och socialkonstruktivistisk syn på kunskapsproduktion handlar reliabilitet för mig snarare om att vara medveten om att produkten av det här arbetet är en av många möjliga tolkningar och att resultaten inte är oberoende av vare sig tid, rum eller mig som forskare. För att öka reliabiliteten har jag försökt vara tydlig och transparant i beskrivningen av forsknings-

processen och jag har i min analys använt mig av många citat så att läsaren själv kan ta ställning till om mina tolkningar är rimliga och hållbara.

Språkets betydelse

Det gick bra att genomföra alla intervjuer på spanska även om språket ibland var en begränsning, då det inte är mitt modersmål. Jag kan dock ifrågasätta utifrån ett validitetsperspektiv att jag inte ställde fler kontrollfrågor, för att försäkra mig om att jag förstått informanterna rätt. För att vidare problematisera språket så får detta inte bara betydelse i intervjusituationen utan också i tolkningen och översättningen av mitt empiriska material. Jag har i mina översättningar försökt att fånga ”essensen” i mina informanternas uttalanden. Detta innebär att jag inte gjort strikt ordagranna översättningar, eftersom dessa ibland skulle bli oförståliga för läsaren men jag har ändå försökt hålla mig nära informanternas språk och ordval.

Etiska överväganden

Etiska överväganden aktualiseras under hela forskningsprocessen och som forskare är det viktigt att ha ett reflexivt förhållningssätt till de moraliska och etiska svårigheter som uppstår i relation till forskningsstudier (Kvale & Brinkmann 2009).

Den etiska diskussionen har varit närvarande under min forskningsprocess. Jag har under processens gång ställt mig frågor som: Hur kan familjehemmen anonymiseras, när de är så få och organisationen dessutom varit med och kontaktat dem? Vilka risker finns om man kan härleda uttalanden till en viss person? Hur kan jag förvara materialet på ett säkert sätt?

Vetenskapsrådet (2009) menar att forskningskravet och individskyddskravet inte är absoluta, utan att de alltid måste vägas emot varandra. I och med detta dilemma har man utformat några riktlinjer eller etiska forskningsprinciper som man bör följa och förhålla sig till när man bedriver forskning. Dessa riktlinjer kan formuleras i fyra huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Därefter tillkommer ytterligare rekommendationer som tillhör god forskningssed (Vetenskapsrådet 2009).

De forskningsetiska principerna har beaktats genom att muntligen och skriftligen informera informanterna om undersökningens syfte och hur materialet kommer att förvaras och användas (*informationskravet, bilaga 3*). Därefter har informanterna fått samtycka både muntligen och skriftligen (*samtyckeskravet, bilaga 4*). Jag har inför mina informanter också betonat frivilligheten och att samtycket inte är bindande, utan att informanterna har möjlighet att avbryta sin medverkan när som helst under undersökningen. Vidare har jag försökt tillgodose *konfidentialitetskravet*, genom att förvara mina intervjuer på säker plats och avidentifierat informanterna i mina transkriberingar samt i mitt resultat och min analys.

När det gäller konfidentialiteten är detta dock inte helt enkelt att garantera i en studie med ett litet urval och risken finns för att någon utomstående skulle kunna härleda vissa uttalanden till en viss person. Jag har dock försökt att vara extra noga med att väga nyttan när det gäller uttalanden som är av etiskt känslig karaktär. När det gäller *nyttjandekravet* har jag förklarat för mina informanter att jag endast kommer att använda intervjumaterialet i relation till den här undersökningen. Vidare finns det rekommendationer som säger att man bör kommunicera forskningsresultatet till studiens informanter (Vetenskapsrådet 2009). I mitt fall har jag meddelat informanterna att ambitionen är att översätta uppsatsen till spanska men att detta inte kan garanteras.

Ett etiskt problem under processen, var när en av mina informanter tog upp kritik mot organisationen som hon bad mig att inte ta med i undersökningen. Jag valde i den här situationen att lyssna till informantens önskan och har alltså uteslutit ett av hennes uttalanden

av respekt för hennes integritet och anonymitet. Det här kan dock ha resulterat i att studien blivit mindre nyanserad.

Ett annat exempel på en etisk frågeställning som har aktualiserats under processen är om huruvida organisationen bör anonymiseras eller inte. Efter noggrant övervägande bestämde jag mig för att anonymisera organisationen. Även om forskningen utspelar sig i Paraguay och uppsatsen är skriven på svenska, ansåg jag att anonymisering av organisationen skulle innebära ett stärkt etiskt skydd för mina informanter. I relation till mina forskningsresultat är det heller inte nödvändigt att läsaren behöver veta vilken organisation det är, det räcker med att förklara vilken sorts organisation det handlar om.

Eftersom jag valt att anonymisera organisationen saknas det källhänvisningar i kapitel tre "Familjehemsvård i Paraguay", framförallt i avsnittet "Presentation av organisationen". När det saknas referenser, är materialet hämtat från organisationens hemsida och/eller verksamhetsbeskrivning.

7. Resultat och analys

Jag kommer att presentera mina resultat och min analys i tre övergripande teman: *Familjehemsföräldrars motiv och drivkrafter, upplevelser av formellt stöd och upplevelser av informellt stöd*. Innan jag presenterar mina resultat och min analys, vill jag tydliggöra att de resultat som presenteras här handlar om varför man valt att bli familjehemsförälder men också varför man forsstätter att vara det. Bland familjehemsföräldrarna finns det de som har erfarenhet av endast en placering men också de som haft flera barn placerade hos sig. För de mer erfarna familjehemsföräldrarna kan det vara svårt att komma ihåg eller skilja på de "ursprungliga" motiven och drivkrafterna med de som man upplever sig ha efter flera uppdrag. Jag har i mina intervjuer inte heller specifikt bett mina informanter att skilja på dessa svar. När det gäller stödet handlar det om hur informanterna beskriver att de upplever stödet men också hur de har upplevt stöd tidigare. Intervjuerna handlar således om både om "här och nu" men också om det retrospektiva, där personer ser tillbaka på sådant som hänt. Innan jag analyserar familjehemsföräldrarnas motiv och drivkrafter och upplevelser av stöd, vill jag göra en kort presentation av hur mina informanter kommit i kontakt med organisationen.

Första kontakten med organisationen

Organisationen informerar om sin verksamhet genom olika medier såsom tv, radio och Facebook. En av mina informanter beskriver att hon sett en intervju på TV och att det var där hennes intresse först uppstod. Anledningen att hon fattade intresse för intervjun, var att hon kände igen en bekant som var med i kampanjen och som arbetar på organisationen. En annan informant beskriver att hon blivit uppringd och fått frågan om hon ville donera pengar till organisationen men att hon i samtalet, istället erbjöd sig att bidra genom att bli familjehem. Hon kände igen konceptet genom en släkting som varit familjehemsförälder i ett annat land. En Familj beskriver hur de kom i kontakt med organisationen genom ett missförstånd. Från början trodde de att de skulle hjälpa en vän som var familjehem men detta utvecklades istället till att de själva blev familjehemsföräldrar. En annan familjehemsförälder förklarar att hon och hennes man först kom i kontakt med en annan organisation som informerade om familjehemsverksamheten i kyrkan och att de genom dem blev anvisade till den här organisationen. Familj 6 blev kontaktad och tillfrågad av en vän som arbetade på organisationen och familj 5 blev involverad genom en syster som redan var familjehemsförälder. Det varierar hur mina informanter kommit i kontakt med organisationen men huvudsakligen handlar det om tillfälligheter och/eller genom att man känner någon som har anknytning till verksamheten.

Familjehemsföräldrars motiv och drivkrafter

Familjehemsföräldrarna i min studie bekräftar bilden av många möjliga och komplexa motivgrunder, vilket också gör det svårt att dela in deras svar i enkla kategorier (De Maeyer; MacGregor et al. 2006; Triseliotis et al. 2000). Målet är inte heller att försöka hitta vad som är den avgörande motivationen, utan snarare att belysa mångfalden. Jag tycker mig dock kunna se några tendenser i mitt material som har resulterat i en indelning i fyra övergripande teman: *Socialt och medmänskligt engagemang, Barnen i fokus - att tycka om och vilja hjälpa ett utsatt barn, att som familj ha något att erbjuda samt att tillfredsställa egna behov*.

Socialt och medmänskligt engagemang

En av informanterna berättar varför hon valt att bli familjehemsförälder:

Jag säger dig, det är för en bra sak, att samarbeta med samhället, att bidra med något till samhället. (familj 1)

Den här informanten beskriver att familjehemsuppdraget för henne är ett sätt att ”dra sitt strå till stacken” och på så vis bidra till att skapa ett bättre samhälle. Jag förstår det som att flera av mina informanternas beslut att bli familjehem (delvis) grundar sig i ett socialt och medmänskligt engagemang. Det är flera som uttrycker att de tycker om att hjälpa andra människor och några förklarar också att det är viktigt att bidra med något till samhället. Att genom handling vilja visa sitt sociala engagemang kan också kännas igen hos Palau (ej publicerad). Flera av familjehemsföräldrarna i hennes studie motiverar uppdraget med att de vill hjälpa ett barn och att de vill samarbeta för att lösa sociala problem.

Att vilja göra en social insats var också ett av de vanligaste motiven bland familjehemsföräldrarna i Höjers (2001) avhandling *Fosterfamiljens inre liv*. Flera av familjehemsföräldrarna i Höjers studie talade också om en känsla av solidaritet med andra människor. Även om det bara är en av mina informanter som uttryckligen använder ordet solidaritet för att motivera valet att bli familjehemsförälder ”*det är en fråga om solidaritet*”, så kan jag känna igen, framförallt den vertikala solidaritetstanken hos flera av mina informanter. Många av familjehemsföräldrarna talar exempelvis om att de vill hjälpa genom att dela med sig av sitt ”goda” till personer som inte har det lika bra och beskriver att de är tacksamma över sin livssituation. Detta kan beläsas genom citatet nedan.

Jag såg det som en utmaning. Gud har välsignat oss med ett stort hus med mycket plats, vi har fyra rum, våra barn är friska. (familj 4)

Flera familjehemsföräldrar uttrycker också en tacksamhet över att ”aldrig ha saknat mat på bordet” och anser sig ”lyckligt lottade” i livet. Jag tycker mig se att utövandet av den vertikala solidariteten förknippas med såväl ansvars känslor som tacksamhetsskuld. Med detta menar jag att jag tycker mig kunna ana att några av familjehemsföräldrarna anser att deras ”förmånliga situation” också tillskriver dem vissa skyldigheter. En familjehemsförälder som jag intervjuade beskrev det nästan som ett obligatoriskt ansvar att hjälpa, när man ser alla de orättvisor som barn i samhället utsätts för:

[...] det finns mycket att göra, för varje dag om går finns det fler övergivna och misshandlade barn och det är någonting som vi måste klara av, vi som är utbildade för eller har förutsättningar att hjälpa, så att dessa barn får en bättre livskvalité. (familj 5)

Citatet ovan visar på en medvetenhet om att det i samhället finns många barn som är i behov av stöd och hjälp och att de personer som är utbildade och/eller som har möjlighet att hjälpa (inklusive henne själv) också har ett ansvar för att dessa barns livsvillkor förbättras. Detta kan förstås som ett uttryck för en ”dubbelt vertikal solidaritet” då det dels handlar om att personer med resurser bör hjälpa personer med mindre resurser och eftersom det också handlar om vuxnas ansvar gentemot barn (Bergmark 1998). Det här uttalandet kan också jämföras med studien av Triseliotis et al. (2000), där en av de vanligaste anledningarna till att bli familjehemsförälder handlade om ”en medvetenhet om de behov som fanns och en önskan om att göra något som blev till nytta för samhället”.

Önskan att vilja hjälpa eller vara till ”nytta för andra” kan enligt Höjer (2001) också härledas till den kristna barmhärtighetstanken, där barmhärtighet ses som en mänsklig skyldighet som ger mening och innehåll i livet. I mina intervjuer framkommer det att

religionen kan få betydelse i uppdraget som familjehem. Exempelvis beskriver en informant uttryckligen att familjehemsföräldraskapet för henne är en barmhärtig handling:

[...] det är också en barmhärtig handling, för jag tänker att om dessa barn ska försvinna iväg någon annan stans, varför kan inte lika gärna jag ta hand om dem? (familj 1)

Samma person beskriver också senare under intervjun hur familjehemsföräldraskapet har resulterat i tillfredställelser i form av flera positiva händelser i den egna familjen, vilket hon härleder till religionen. Vidare menar hon att dessa välsignelser, såsom att hennes man blivit botad från en allvarlig sjukdom, är lönen för uppdraget och förklarar att ekonomisk ersättning inte behövs och inte heller är önskvärd. Hon förklarar att familjehemsuppdraget innehåller många andra tillfredställelser och även om det är arbetsamt så är det inte ett arbete, utan en frivillig handling *"no es un trabajo, es un acto voluntario"*.

Även Palau (ej publicerad) fann i vissa fall att religiösa motiv spelade in men att de då ofta sammanföll med de sociala motiven. Bland mina informanter verkar sociala och religiösa motiv samvariera i flera fall och det är ingen som uttryckligen säger att de valt att bli familjehem av enbart religiösa skäl. Detta skulle delvis kunna förklaras med att det är svårt att särskilja sociala och religiösa motiv. Höjer (2001) påpekar till exempel att religionen kan ses som kulturellt integrerad i samhället. Såsom religionen kommer i uttryck i mina informanternas berättelser kan den ses som en av flera drivkrafter såväl som ett sätt att legitimera det val man gjort. Religionen verkar också fylla en stödande funktion, genom att tron ger kraft att fortsätta att vara familjehem, även under besvärliga stunder. En familjehemsförälder berättar hur hennes tro hjälpte henne att hantera det placerade barnets utåtagerande beteende:

Jag känner att det som hjälper mig mest, är att jag går till mitt rum och ber till Gud att han ger mig tålmod, det är min avkoppling. (familj 4)

Barnen i fokus – att tycka om barn och att vilja göra en skillnad i barns liv

Det är för barnen, för den erfarenheten som vi hade med den här flickan. Det var en flicka som du tyckte synd om. Min syster hämtade henne, hon hade problem med höften, huvudet, halva kroppen var gipsad. Ett barn så oskyldigt, det gör ont i dig att se, det gör ont i hjärtat av känslan att någon kan göra så mot ett barn. Det var så jag började. Min syster sa till mig "det finns säkert tusentals barn som henne, så varför kan inte vi hjälpa, vi som har tid?" och så började det. (familj 5)

Här berättar en av mina informanter om hur hon blivit personligt berörd av barnet som hennes syster var familjehemsförälder till och att detta fick henne att själv vilja bli familjehemsförälder. Hon beskriver hur ont det gör att se ett barn som farit så illa som den här flickan och att hon i samtalet med sin syster också insåg att det fanns många fler barn som var i samma situation. Att se behoven som finns, på nära håll, var en bidragande faktor även för en annan av familjehemsföräldrarna.

[...] sen kommer jag ihåg att jag åkte till en institution i Capiata O J Agosto Saldivar, och där såg jag bristen på kärlek och omsorg i massa situationer. Jag kommer ihåg att när jag kom dit hoppade alla barnen på mig. Det som berörde mig mest var en flicka som var mellan fjorton och femton år, jag tror att hon var inhemsk. Hennes mamma hade bränt henne och hon levde med följderna. Jag kommer ihåg att när jag kom dit så tog hon mina händer och log och pussade mig. Det var en person som verkligen behövde kärlek [...] (familj 4)

Informanten berättar hur hon blivit berörd av den här flickan och hennes behov av omsorg och kärlek men förklarar senare att hon också blev påverkad av en ung pojke på barnhemmet.

När hon kom hem till sin man berättade hon att hon skulle vilja göra något för de här barnen och när de sedan kom i kontakt med familjehemsverksamheten genom kyrkan, bestämde de sig för att bli familjehemsföräldrar.

Viljan att göra en social insats eller att utöva en (vertikal) solidarisk handling är bland familjehemsföräldrarnas berättelser oftast kopplat till viljan att hjälpa ett utsatt barn. Jag förstår det som att barnen är (den främsta) objektvalen för deras motivation och det framförallt är barns utsatta situation som berör (Bergmark 1998). Viljan att hjälpa ett utsatt barn är också ett av de mest frekvent förekommande motiven bland familjehemsföräldrar i ett flertal tidigare studier (MacGregor et al. 2006; Palau, ej publicerad; Triseliotis et al. 2000). Detta hänger ofta ihop med att familjehemsföräldrarna tycker om att ta hand om barn (Kälvesten 1974; Triseliotis et al. 2000) och/eller att man har ett intresse för barns uppväxtvillkor (Höjer 2001). Att tycka om barn verkar vara centralt för alla mina informanter och alla utom en av familjehemsföräldrarna har egna biologiska barn.

Att vilja hjälpa ett utsatt barn eller att vilja göra en skillnad i ett barns liv, är enligt MacGregor et al. (2006) en inre drivkraft med altruistiska förtecken. Jag tolkar det som att han menar att själva handlingen i sig, *att vara med barn* eller *att ge omsorg till barn* associeras med positiva känslor men också att det handlar om att ge utan att förvänta sig någonting tillbaka. En av mina informanter belyser altruismens inslag i uppdraget som familjehem genom följande citat:

Det är egoism, som jag sa till henne, hur många gånger sa du jag? ”åhh JAG kommer inte att stå ut”, så säger de, mina vänner. ”JAG kommer inte att stå ut, för JAG kommer att tycka om barnet så mycket och JAG kommer inte att” och jag sa till henne att i två eller tre meningar har hon sagt JAG typ fyra gånger och familjehemsuppdraget är inte att tänka på dig själv, det är att tänka på barnet, du skall göra barnet gott, inte tvärtom sa jag till henne. Du tänker för mycket på dig själv och därför kommer du inte göra det ”så är det nog sa hon”. För om man tänker på det sättet kommer man inte göra det, för det kostar verkligen på. (familj 2)

De flesta av mina informanter menar att deras vänner och släktingar ”aldrig skulle göra samma sak” och en informant uttrycker att vännerna anser att de är ”galna”. Familjehemsföräldrarnas hypoteser om vännernas ovilja härleds till egoism och bekvämlighet men också till rädslan att knyta an för mycket till barnet. Det sistnämnda är återkommande i flera av mina informanters tankar kring varför man inte vill eller ”vågar” bli familjehem, vilket familjehemsföräldern ovan också ger uttryck för. För att klara av familjehemsuppdraget verkar det vara viktigt att kunna sätta barnets behov framför sina egna. Detta innebär inte att familjehemsuppdraget också kan vara ett sätt att tillfredställa egna behov.

Hur kommer det sig då att man tar steget från medvetenhet till beslut och handling? Att man till skillnad från grannar och vänner går från social förståelse till solidaritet? Höjer (2001) menar att man kan söka svaret om familjehemsföräldrarnas solidaritet i deras egen historia. Hon refererar till tidigare forskning som visar att det hos familjehemsföräldrar finns en tradition av samhällsengagemang, förståelse och medkänsla för andra, i den egna familjen och att denna innehåller ett handlingsperspektiv. Flera av mina informanter har erfarenhet av ”informellt familjehemskap” i den egna familjen eller den utökade familjen, men om man ser till det som beskrivs i kapitel 3 om familjer i Paraguay, verkar detta inte vara något unikt för just dessa familjer. Således kan det kanske inte förklara varför andra människor inte blir familjehemsföräldrar men det skulle kunna ses som en bidragande faktor varför några av mina informanter har valt att bli det.

Att ha något att erbjuda som familj

När vi blev intervjuade av organisationen, kände vi att vi har kärlek och att vi inte saknar något och att vi har så mycket kärlek mellan varandra inom familjen, att vi kan dela med oss till någon annan, en främling, en person till och att den personen inte kommer att sakna något och att vi kommer att tycka om och acceptera den personen. Det var den definitionen vi gav dem [organisationen]. (familj 2)

Informanten berättar här om en känsla av att ha ett känslomässigt och kärleksfullt engagemang i familjen som man gärna vill dela med sig av, då det räcker och blir över. Familjehemsföräldern beskriver också att motivationen växte i mötet med organisationen, i och med att de blev bekräftade i att de som familj hade något värdefullt att bidra med. Ryan & Deci (2000) menar att positiv återkoppling kan bidra till att öka graden av inre motivation såväl som att underlätta internalisering av yttre drivkrafter.

Jag tolkar det som att valet att bli och fortsätta vara familjehemsförälder kan grunda sig i positiva föreställningar om den egna familjen och att informella stödjande nätverksrelationer kan få betydelse redan i beslutet att bli familjehem (Vaux 1988). Den här familjen, liksom flera andra verkar känna sig trygg i att man har tillgång till socialt stöd inom familjen och att man gemensamt har mycket att erbjuda. Upplevelsen att den egna familjen har resurser kan jämföras med Palaus (ej publicerad) resultat som visar att några familjehemsföräldrar som deltagit i hennes studie, genomför uppdraget eftersom att de anser att de som familj har något värdefullt att bidra med och då de räknar med stöd från sin familj. ”Att ha något att erbjuda” var också ett vanligt förekommande motiv bland familjehemsföräldrar i studien av Triseliotis et al. (2000).

En av familjehemsföräldrarna i min studie beskriver sin definition av familjehemsuppdraget på följande sätt:

Det innebär att ge allt som man kan till en annan person som är i behov, detta innebär inte bara materiella saker, utan också uppmärksamhet och tillgivenhet. (familj 3)

och en annan familjehemsförälder berättar:

För mig är det att hjälpa från dag till dag, att hjälpa de här barnen som behöver en familj, som inte har någonstans att vara. Det innebär att ge dem allt som vi har i vårt hem, vår tillgivenhet, vår tid, medan man reder ut barnets problematiska situation. (familj 1)

Familjehemsföräldrarna förklarar att uppdraget handlar om att dela med sig av och erbjuda det man har i sin familj och i sitt hem. De familjehemsföräldrar som jag intervjuat, talar sällan om materiella resurser, istället pratar man ofta om ett känslomässigt engagemang. Jag tolkar det som att flera familjehemsföräldrar upplever att de har det som Höjer (2001) benämner som ett ”emotionellt överskott” och att uppdraget framförallt handlar om att erbjuda det placerade barnet ett emotionellt stöd (Hedin 1994). Höjer (2001) menar att för många familjehemsföräldrar handlar uppdraget om att man vill dela med sig av sitt överskott av resurser i form av trygghet, stabilitet och kontinuitet.

Att tillfredställa egna behov

Jag har diskuterat att familjehemsuppdraget kan vara ett sätt för mina informanter att visa vertikal solidaritet genom att göra en social insats. Vidare har jag diskuterat att familjehemsföräldrarnas motiv och drivkrafter bland annat kan grunda sig i ett socialt och medmänskligt engagemang såväl som ett intresse för barns välmående och föreställningar om den egna familjen. Att som familjehemsförälder ”göra gott” genom att hjälpa ett utsatt barn,

kan uppfattas som en generös och icke-egoistisk handling, en form av altruism, där man inte förväntar sig någonting tillbaka. Samtidigt kan samma handling vara ett sätt att tillfredställa egna behov. Höjer (2001) menar till exempel att ett grundläggande behov hos människan är att göra gott, eftersom goda handlingar genererar gott samvete och Kälvesten (1974) påtalar att familjehemsföräldraskapet kan tillfredställa känslomässiga behov såsom att känna sig behövd. Att bli familjehemsförälder kan således förstås som ett sätt att både tillfredställa andras och egna behov. En av mina informanter beskriver vad det kan innebära att vara familjehemsförälder:

Det är en väldigt fin upplevelse, du känner dig nyttig när du gör något för en person som dennes familj inte gör eller kan göra. Du känner dig förverkligad. De kommer hit för att sedan gå vidare till något bättre, vanligtvis passerar de här när de har problem och lämnar när de inte längre har det och jag känner mig förverkligad att jag lyckades [...] (familj 5)

Informanten beskriver här hur familjehemsföräldraskapet kan innebära känslor av inre tillfredställelse. Hon beskriver att hon känner att hon gör något nyttigt och att hon förverkligar sig själv när hon lyckas med uppdraget. Detta kan härledas till Ryan & Decis (2000) motivationsteori, där man menar att handlingar som styrs av inre drivkrafter kan tillfredställa psykologiska behov såsom att känna sig kompetent. Höjer (2001) menar också att ansvaret för barn kan vara ett sätt att förverkliga sig själv och att de tillfredställelser som genereras i och med användandet av sin omsorgskompetens kan kompensera den trötthet och påfrestning som familjehemsuppdraget också kan innebära.

Gemensamt för nästan alla mina informanter är synen på sig själva som kompetenta föräldrar:

Jag tror att jag är förberedd, för jag är mamma och jag har en son som är mycket hälsosam och respektfull, därför känner jag mig utbildad, för om jag inte hade lyckats med min son, skulle jag inte lyckas med andra barn. Den uppfostran jag gett min son är bra från grunden, därför känner jag mig utbildad för att hjälpa andra. (familj 5)

När jag lyssnade på vad det innebar och om processen insåg jag att det inte skulle bli svårt, för jag vet redan hur man tar hand om barn, för mig skulle det bli normalt, jag var inte rädd eller så, för mig var det som att ha ett barn till, ta hand om det, ge det kärlek och allt som det innebär att ha ett barn. Vi har fem barn, så det var som att ha ett till, dessutom var min man väldigt övertygad, jag testade honom och frågade 'är du säker'? Men han tvivlade aldrig på det steget som vi skulle ta. (familj 4)

Att vara trygg i sin föräldraroll verkar vara av betydelse för beslutet att bli familjehemsförälder, bland flera av mina informanter. Detta innebär inte nödvändigtvis att familjehemsföräldrarna drivs av viljan att använda sig av sin föräldrakompetens, det skulle också kunna vara så att den trygga föräldrarollen främst utgör en förutsättning för att kunna utföra uppdraget. Det skulle således både kunna ses som en förutsättning för att tillfredställa barnets behov men också en möjlighet att tillfredställa sina egna.

Att tillfredställa egna behov kan bland mina informanter också handla om mer individuella skäl såsom att ens egna barn vill ha ett syskon (familj 4) eller att visa tacksamhet till en person som man blivit hjälpt av genom att själv hjälpa någon annan (familj 3).

Inre och yttre drivkrafter

MacGregor et al. (2006) menar att det är viktigt att ta hänsyn både till inre och yttre drivkrafter när man undersöker familjehemsföräldrars motivation, då både interna och externa processer kan påverka valet att bli och vilja fortsätta vara familjehemsförälder. MacGregor et

al. (2006) menar att familjehemsföräldrars motivation främst är relaterad till inre drivkrafter och att dessa drivkrafter är av större betydelse än yttre drivkrafter såsom exempelvis ekonomisk ersättning. Eftersom familjehemsföräldrarna som jag har intervjuat, inte får någon ekonomisk ersättning motsvarande det arvode som man får som familjehem i flera andra länder, är det svårt att tala om ekonomi som en drivkraft i sammanhanget. Jag anser dock att man bör problematisera innebörden av yttre drivkrafter mer än MacGregor et al. (2006) gör. Deras förståelse stannar vid den ekonomiska ersättningen men jag förstår det som att yttre drivkrafter kan inbegripa fler aspekter såsom exempelvis uppskattning, bekräftelse och önskade resultat. Exempelvis skulle viljan att hjälpa ett utsatt barn och att bidra till samhället kunna ses som både inre och yttre drivkrafter. Att ansvara för (utsatta) barn kan upplevas som en handling som är njutbar i sig men den kan också vara relaterad till situationsbundna förväntningar (Ryan & Deci 2000). Exempelvis menar Daniel (2011) att den svåra situationen för barn i samhället och det stora behov av familjehem som finns, kan förstås som yttre drivkrafter medan självförverkligande och kärlek till barn är att betrakta som inre drivkrafter. Att skilja på inre och yttre drivkrafter är inte enkelt men jag förstår det som att båda dessa former av motivation får betydelse för familjehemsföräldrarna i min studie. Jag förstår det som att familjehemsföräldrarnas drivkrafter består av en unik och komplex sammansättning av inre och yttre drivkrafter såväl som en vilja att vara solidarisk och dela med sig, i ett samhälle där många barn lever under svåra förhållanden.

Familjehemsföräldrars upplevelser av formellt stöd

Bland beskrivningarna av stödet från organisationen tycker jag mig finna både gemensamma uppfattningar och motsägande upplevelser. Det finns några teman som förenar medan de i andra fall är olika individuella upplevelser som dominerar. Jag har valt att beskriva och analysera familjehemsföräldrarnas upplevelser av det formella stödet genom att dela in i två huvudteman: *inför uppdraget och placeringen av det aktuella barnet* samt *under uppdraget – stöd i vardagen*. Mina huvudteman är indelade i kronologisk ordning, vilket jag motiverar med att jag tycker mig se i mitt material att stödet fungerar och upplevs olika under olika etapper av uppdraget och att den kronologiska uppdelningen underlättar för läsaren.

Inför uppdraget och placeringen av det aktuella barnet

Innan man godkänns som familjehem, skall man utredas av organisationen genom att delta i intervjuer och utbildas genom att få en introducerande utbildning. Organisationen har utarbetat en "familjehemsprofil" med ett antal kriterier som bör vara uppfyllda för att man skall kunna bli familjehem. Under intervjuerna som genomförs av psykologer och socialarbetare vill organisationen undersöka familjehemmets motiv och förutsättningar för att kunna ta emot ett barn och man delger också det blivande familjehemmet information om uppdraget och rollen som familjehem. Om organisationen bedömer familjen som lämplig deltar man sedan i tre utbildningar som handlar om uppdraget, organisationens arbete och den juridiska utgångspunkten med fokus på barns rättigheter. Efter detta gör man en slutgiltig utvärdering, där man klargör om båda parter är överens och villiga att samarbeta. Därefter kontaktar organisationen familjehemmen när man har ett barn som man tror skulle kunna vara lämpligt att placera i just den familjen. Jag analyserar i det här avsnittet hur den här processen beskrivs och upplevs av familjehemsföräldrarna.

Den förberedande utbildningen

När det gäller den förberedande utbildningen beskriver en av informanterna följande:

Min var jätte bra, jag vet inte hur? [...] Min var bra, både ur juridisk och psykologisk synvinkel. Ja den var bra, hur man ska agera, hur... (familj 1)

I citatet ovan beskriver familjehemsföräldern att hon är väldigt nöjd med den förberedande utbildningen som organisationen tillhandahåller och hon beskriver att utbildningen berör flera olika områden såsom juridik och psykologi. Vidare förklarar hon att utbildningen innehåller hur man "skall agera", vilket enligt tidigare forskning verkar vara av betydelse, framförallt i relation till äldre barn och barn med speciella behov (MacGregor et al. 2006; Palau, ej publicerad). I citatet nedan beskriver en annan informant vad utbildningen innebar för honom:

För mig innebar det att lära mig om lagar och politik rörande barn som jag inte kände till tidigare och nu när jag gör det, tycker jag att det är väldigt intressant och det är också därför vi forstsätter med detta. (familj 3)

Informanten beskriver att han lärt sig någonting nytt om lagar och politik rörande barn och att dessa nya kunskaper också är en bidragande faktor till att varför han och hans fru vill forställa som familjehemsföräldrar. Jag tolkar det som att den nyförvärvade kunskapen om barnens situation har förstärkt informantens motivation att fortsätta som familjehemsförälder. Det skulle kunna förstås som en yttre drivkraft som informanten har internaliserat eller alternativt en positiv återkoppling som har stärkt den inre motivationen (Ryan & Deci 2000). Jag förstår det också som att utbildningen för den här informanten fungerade som ett faktamässigt informativt stöd, där han fick ta del av de juridiska ramar som omger uppdraget (Langford et al. 1997).

En annan familjehemsförälder förklarar att föreberedelsen innehöll information om uppdraget karaktär:

Det inkluderade också information om processen innan barnet flyttar in. De förklarade att barnet kommer att bo med oss en begränsad tid och att vi bara kommer att fungera som en bro. (familj 4)

Utifrån citatet ovan förstår jag det som att organisationen har tydliggjort i förberedelsefasen vad familjen förväntas göra innan barnet flyttar in, genom att de informerar om processen. Exempelvis förklarar de, att barnet bara kommer att bo tillsammans med familjen en begränsad tidsperiod. Medvetenheten om att uppdraget "bara är för en kort tid" är någonting som flera av informanterna tar upp i intervjuerna. De vet att barnet kommer att flytta och att de är en tillfällig omvårdnad som de förväntas erbjuda. Att vara väl medveten såväl som att påminnas om att uppdraget är tidsbegränsat, verkar enligt tidigare forskning underlätta den senare separationen från barnet (Palau, ej publicerad).

De flesta familjehemsföräldrarna har genomgått hela utbildningen innan uppdragets start men Familj 3 beskriver att "*vi gjorde den när barnet redan var här*". Familjehems mamman förklarar nedan mer utförligt hur det gick till:

[...] sen förklarade hon att vi var tvungna att gå några kurser och sådana saker. Just då var min man bortrest och jag sa att vi skulle göra det när han kom tillbaka. Det gick inte ens en vecka förrän hon ringde mig och sa att de var desperata, att de behövde ett familjehem och jag sa att det inte var några problem. Sen sa hon att de skulle komma med barnet redan samma eftermiddag och jag sa vänta bara, så jag kan hämta min man på flygplatsen, han kommer också idag. Till honom hade jag bara berättat om intervjun, så när jag såg honom så sa jag, "idag kommer de med en bebis till oss". (familj 3)

Familjehems mamman beskriver att organisationen först berättade att de måste gå några kurser inför uppdraget men att det sedan uppstod en krissituation som gjorde att allt gick väldigt fort.

Jag förstår det som att organisationen i den här situationen var tvungen att välja mellan barnets och familjehemmets behov. Vidare beskriver familjehemsmamman hur hennes man inte hade varit delaktig i processen, eftersom han varit bortrest. I citatet ned förklarar hennes man hur han upplevde situationen:

För mig var allting överraskande. När jag kom hem, berättade hon [hans fru] om bebisen och jag visste att det innebar att ta hand om barnet och låta det bli en del av familjen men jag visste inte om vi var tvungna att stå för utgifterna och hur länge. (familj 3)

Informanten beskriver hur placeringen av barnet var en överraskning för honom, även om han hade fått viss information av sin fru, om vad familjehemsuppdraget innebar. Han visste att det gick ut på att ta hand om ett barn och inkludera det i den egna familjen men samtidigt förklarar han att det var oklart om de själva skulle behöva stå för utgifterna och hur länge de skulle ha barnet hos sig. Jag förstår det som att han inte visste vad de kunde förvänta sig för stöd av organisationen eller vilka förväntningar organisationen hade på dem. Detta skulle kunna förklaras som bristande information från organisationen men också att hans fru inte haft tillfälle att förmedla honom den informationen.

Den här familjens utsagor, tyder på att de inte fått särskilt mycket av det som Langfort et al. (1997) beskriver som informativt stöd, inför uppdraget men de verkar samtidigt inte uppleva det som problematiskt. Detta skulle eventuellt kunna förklaras med att placeringen i efterhand också föll väl ut. Familjehemsföräldrarnas upplevelser är ju berättade ur ett retrospektivt perspektiv.

De flesta familjehemsföräldrarna har genomgått en förberedande utbildning innan uppdraget, förutom familjen ovan som gjorde det i början av placeringen samt familj 6, där familjehemsmamman beskriver att hon inte alls deltagit i någon förberedande utbildning:

[...] det fanns inget föredrag eller konferens där man kunde lära sig allt.

Jag tolkar det som att den här familjehemsföräldern, inte deltagit i en förberedande utbildning men också att det kanske inte heller finns en utbildning där man ”kan lära sig allt”. Hon pratar i relation till detta om vikten av erfarenhet, både personlig men också erfarenhet hos organisationen. I hennes fall beskriver hon att både hon själv och organisationen saknade erfarenhet av den typ av placering som det var frågan om i hennes fall:

Det var mitt första uppdrag och det var organisationens första uppdrag med en ungdom och därifrån fick vi lösa saker. De kunde inte förbereda mig om de själva inte var förberedda, därför blev det svårt. (familj 6)

Hon förklarar här att det var svårt för organisationen att förmedla information om uppdraget eftersom de själva inte var förberedda, vilket resulterade i att de fick lära sig tillsammans under processen. Jag förstår det som att uppdraget blev en form av utbildning för alla inblandade men att informanten samtidigt är kritisk mot bristen på informativt stöd inför placeringen. Hon förklarar senare i intervjun att hon hade önskat mer fakta, vägledning och råd för att förebygga de problemsituationer som senare uppstod och för att skapa bättre förutsättningar för henne att klara uppdraget.

Även om målet är att utbildningen skall genomföras i en förberedande fas, så verkar det som att de krissituationer som uppstår har gjort att praktiken inte alltid har gått i linje med teorin. I det ena fallet som diskuteras ovan upplevde inte familjehemsföräldrarna detta som särskilt problematiskt medan den andra familjehemsföräldern var mer skeptisk och upplevde det som en brist för henne, som hon också tror påverkade utförandet av uppdraget. Vaux (1988) menar att socialt stöd är en dynamisk process bestående av både stödjande handlingar,

stödande nätverksrelationer och subjektiva upplevelser av stöd. Jag förstår det som att även om den stödande handlingen uteblivit eller varit bristande i fler än ett fall, kan de subjektiva upplevelserna skilja sig åt. Enligt Palau (ej publicerad) och MacGregor et al. (2006) är det främst i relation till äldre barn och barn med speciella behov, som bristande informativt stöd har upplevts som problematiskt. Detta skulle kunna förklara de olika upplevelserna hos Familj 3 och 6, då den förra har erfarenhet av placeringar av spädbarn och den senare en placerad ungdom, som hon haft svårt att hantera. De olika upplevelserna skulle också kunna förklaras genom att de två placeringarna föll olika ut.

Placeringen av det aktuella barnet

När det finns ett barn i behov av ett familjehem, ringer de [organisationen] och frågar om du kan ta emot ett barn som är så gammalt och är i den här situationen. Därefter har du har friheten att säga ja eller nej... om du säger ja så börjar förberedelserna men vanligtvis är det så, eller i mitt fall har det alltid varit så att, okej, då ska vi se... och plötsligt ringer de en dag och säger "nu är barnet här och nu måste det gå fort, vi måste hämta barnet". (familj 1)

Den här familjehemsföräldern, beskriver hennes upplevelse av hur det brukar gå till inför placeringen av ett barn. Hon förklarar hur organisationen kontaktar henne och delger henne information om barnets ålder, situation etc. och att hon utifrån detta har möjlighet att säga ja eller nej. Om hon säger ja, börjar förberedelserna men så som jag förstår det, så har själva placeringen, för den här familjehemsmamman alltid blivit plötslig och då "måste det gå fort". När jag frågade henne vad hon kände kring den här situationen och om hon kände någon oro, svarade hon: "nej, nej nej, jag tycker det var kul". Den här informanten verkar inte uppleva de akuta placeringarna som ett större problem, hon beskriver det snarare som någonting roligt. De subjektiva upplevelserna av akuta placeringar verkar dock skilja sig åt och en annan av mina informanter är mer kritisk till det här tillvägagångssättet, vilket kan uttydas i citatet nedan.

Det gick till ungefär såhär, att [vännen på organisationen] ringde mig och berättade att de hade en flicka som hade förlorat sin mamma. Flickan bodde med sin moster men hon kunde inte längre ta hand om henne för hennes konfliktfyllda ålder, vad vet jag... så hon undrade om jag kunde ha henne hos mig ett tag. Ja, det var förberedelsen, och jag sa att jag skulle prata med min man och han sa att "okej, vi gör det". Tio dagar senare kom de med flickan och vi blev presenterade för varandra och pratade lite och från den dagen stannade hon. Vi kände inte varandra innan. De förberedde oss inte för vad uppdraget innebar, det är inte bara att ha barnet hos sig, utan att involvera henne i ditt vardagsliv. (familj 6)

Den här informanten uttrycker att hon inte fått tillräcklig information om uppdraget och vad det skulle innebära. Hon förklarar också att första dagen hon träffade flickan, var samma dag som uppdraget började och jag anar att hon hade önskat att få mer information och kanske träffa flickan fler gånger innan hon flyttade in. Den här informanten förklarar också hur processen var väldigt kort, då det endast tog 10 dagar från att de fått frågan till att de började med uppdraget. Jag förstår det som att det inte fanns så mycket tid för personlig förberedelse. Enligt tidigare forskning kan det vara av betydelse att gradvis introducera nya familjehemsföräldrar i sin roll (MacGregor et al. 2006).

I citatet nedan beskriver en annan av mina informanter, till skillnad från familj 6 en lång väntan efter att få ta hand om ett barn men med ett plötsligt besked.

Det var en dag som jag inte förväntat mig som de ringde. De ringde klockan 4 på eftermiddagen och frågade om vi var beredda att ta emot ett treårigt barn som de hämtat från fastern och som behövde en familj. Utan att tänka efter sa jag att det inte var några problem, "vi är på väg" sa hon. Jag lade på telefonen och ringde min man och berättade att vårt barn

redan var på väg. ”Va?!” sa han men han var redan entusiastisk för det var något vi hade väntat på i över 9 månader, det var som om vi var gravida. (familj 4)

Här beskriver informanten att hon och hennes familj föreberett sig länge inför uppdraget och att både hon och hennes man var entusiastiska när det oväntade samtalet kom. Informanten berättar också senare att de fått information om barnets hälsa och situation i samband med placeringen men att de ur ett retrospektivt perspektiv inte riktigt var förberedda på hur barnet senare skulle bete sig. Den här familjen förklarar hur de fått informativt stöd inför uppdraget som familjehem men inte lika mycket i relation till den aktuella placeringen.

Enligt de berättelser jag tagit del av verkar det många gånger vara så att barnen är i akut behov av ett familjehem, vilket kan innebära att familjehemsföräldrarna inte hinner få så mycket information om barnet innan det flyttar in. De subjektiva upplevelserna om vikten av sådan information skiljer sig åt och verkar bland annat vara beroende av barnets ålder och problematik. Att inte får tillräcklig information om det placerade barnet har upplevts som problematiskt i tidigare forskning och kan påverka familjehemsföräldrarnas inställning till uppdraget, då bristande informativt stöd kan innebära sämre förutsättningar att lyckas (Brown & Bednar 2008; MacGregor et al 2006).

Information och förväntningar om uppdragets längd

Hur länge barnet skall stanna i familjehemmet kan vara svårt att förutse. En familj beskriver följande:

[...] fortfarande trodde vi att det bara var ungefär 15 dagar mer som hon skulle stanna. Först förstod vi inte riktigt processen, så för oss var hon hela tiden på väg, på väg, på väg, det var i tron om att hon skulle stanna en kort tid som vi tog beslutet. (familj 2)

Familj 2 beskriver hur de antagit uppdraget i tron om att det skulle vara en kort period men att uppdraget hela tiden förlängdes. De beskriver också att de inte riktigt förstod processen. Deras förväntningar när de tackade ja var att det skulle vara en kort tid men det blev inte riktigt som de tänkt sig. Att uppdraget hela tiden förlängdes beskrivs inte som bristande eller otydlig kommunikation från organisationen, utan betraktas främst som ett externt problem i form av den juridiska processen:

Teamet var säkra på att hon skulle lämna snart, men eftersom vi är advokater förstår vi processen i det avseendet, det fanns ingen diskrepans mellan oss och organisationen. Det var bara i systemet felet fanns, det var inte i kommunikationen mellan oss och organisationen, deras och våra förväntningar var samma hela tiden. (familj 2)

Även om familjens första uppdrag blev annorlunda än de förväntat sig, riktar de inte kritiken mot organisationen. De upplever inte att de var i kommunikationen mellan dem och professionella vid organisationen som problemet fanns. Kommunikationen upplevs av det här familjehemmet snarare som öppen och god, vilket är någonting som tillskrivs vikt bland familjehemsföräldrar i tidigare forskning (Daniel 2011; MacGregor et al 2006; Triseliotis et al. 2000).

Att inte veta hur länge uppdraget skall pågå är i regel någonting som är inbyggt i uppdraget som familjehem, eftersom det är barnens behov som styr såväl som externa faktorer (Höjer 2001). Flera av mina informanter beskriver att det framförallt är rättsväsendet som är att anse som problematiskt, då det uppfattas som både trögt och byråkratisk. Bland mina informanter beskrivs ovissheten om uppdragets längd främst som ett problem när det handlar om spädbarnsplaceringar, eftersom man oroar sig för att separationen blir allt svårare ju

längre tiden går. Palau (ej publicerad) menar att om uppdraget drar ut på tiden har det upplevts som problematiskt för familjehemsföräldrar. En av mina informanter beskriver separationen som "en smärtsam lycka".

Under uppdraget – stöd i vardagen

"Alltid online"

Teamet stöttar dig hela tiden, därför är det inte så svårt, för om du skulle göra det själv skulle det vara mycket jobbigare. Teamet är där hela tiden, de är i kontakt, de stöttar, de tar hand om psykologen, läkaren, teamet stöttar dig mycket, jätte mycket [...] De gör hembesök varje vecka och är hela tiden online, det skulle vara mycket svårare om teamet inte fanns där. Om jag skulle göra det själv, då tror jag inte att jag hade klarat det. (familj 1)

Den här familjehemsmamman beskriver hur teamet hela tiden är delaktiga i processen och stöttar informanten i uppdraget, bland annat genom hembesök varje vecka. Vidare beskriver hon att teamet "alltid är online". Jag förstår det som att informanten har tillgång till stödjande nätverksrelationer genom ett ständigt närvarande formellt nätverk och att de också bidrar med stödjande handlingar i form av praktisk hjälp och emotionellt stöd (Vaux 1998; Langford et al.1997). Jag tolkar det också som att stödet som organisationen tillhandahåller, skapar förutsättningar för den här informanten att klara sitt uppdrag och att det för henne har en avgörande betydelse. Hon beskriver själv att uppdraget hade varit mycket svårare, ja kanske inte ens genomförbart om organisationen inte funnits där och stöttat. Att professionellt stöd kan ha en avgörande betydelse för att klara av sitt uppdrag som familjehemsförälder har stöd i tidigare forskning (Brown 2008) och enligt Mac Gregor et al. (2006) och Daniel (2011) påverkar upplevelsen av formellt stöd också familjehemsföräldrarnas motivation och benägenhet att fortsätta vara familjehemsföräldrar. Den här informanten är inte ensam om sin upplevelse av att teamet hela tiden är tillgängligt, utan den delas också av flera andra informanter:

De gånger som vi behövde något av en eller annan anledning har någon socialarbetare alltid funnits där för oss, det fanns ingen tvekan om att man kunde utföra uppdraget med ro. (familj 3)

Jo, personalen fanns där, jag klagar inte, om jag ringde dem av någon anledning, kom de alltid hit. (familj 6)

De finns alltid där, om barnen blir sjuka, om jag ringer dem och de ringer hela tiden också och de kommer hit. Vi har aldrig känt oss ensamma och vi vet att om vi behöver något, om vi behöver mera av deras tid, då ringer eller sms:ar jag och jag vet att de finns där. Vi känner oss stöttade hela tiden. Vi har aldrig känt att "åhh var är dom?" att de inte dyker upp, nej. De är alltid tillgängliga och vi vet det, ibland är det till och med så att "oj det har redan gått en vecka och nu ska de komma hit igen". (familj 2)

I uttalandena ovan framgår det tydligt att man alltid kan ringa till någon på organisationen om det är något man behöver hjälp med och att de också ofta innebär att de kommer hem till familjen. Jag tolkar det som att det finns en tillit mellan familjehemmen och det professionella nätverket och att flera informanter upplever detta som en trygghet. Jag tolkar informanternas uttalande som att organisationen bistår dem med en form av emotionellt stöd, genom att de visar engagemang och omtanke (Hedin 1994; Langford et al.1997). Att kunna få tag i ansvariga socialarbetare och att få respons genom att de svarar på meddelanden och samtal, tillskrivs stor vikt enligt flera olika studier rörande familjehemsföräldrar och stöd (MacGregor

et al. 2006; Triseliotis et al. 2000). I det sista citatet ovan, förklarar informanten att de är i kontakt med organisationen via besök, telefonsamtal och sms och jag förstår det nästan som att de upplever att de professionella är där ”för ofta” än tvärtom. Den här familjen berättar också att:

I relationen med Organisationen känns det inte som att vi samarbetar med ett kontor eller en institution, utan med en grupp människor, som vi kan kontakta vilken tid som helst på dygnet, vilken dag som helst i veckan, det finns inte lördag och söndag, klockan tolv på natten eller ett på morgonen. (familj 2)

I citat ovan beskriver informanten att organisationen ställer upp när det uppstår en krissituation och att det alltid finns alltid jour och jag tolkar det också som att den här familjen upplever sig ha en god relation och kommunikation med organisationen. I tidigare forskning har tillgänglighet och krisintervention betonats som ett viktigt stöd och en viktig förutsättning för familjehemsföräldrar (MacGregor et al.2006; Triseliotis et al. 2000) och Sellick (1992) menar att en av anledningarna till varför familjehemsföräldrar väljer att byta till en frivillig-organisation, är att de oftare kan erbjuda 24 timmars stöd.

Gemensamt för nästan alla informanter är upplevelsen att professionella från organisationen är ständigt tillgängliga och ofta närvarande under uppdragets gång och jag förstår det som att kontakten sker via initiativ från båda håll. Det verkar som att familjehemsföräldrarna upplever sig ha en god tillgång till stödjande och flexibla nätverksrelationer i det formella nätverket som organisationen utgör (Vaux 1988). MacGregor et al.(2006) och Triseliotis et al. (2000) beskriver att de familjehemsföräldrar som inte fått tag i ansvarig professionell vid en akut situation har upplevt både känslor av ensamhet och frustration. Så verkar inte fallet vara för informanterna i min studie.

Ett delat ansvar

En familjehemsförälder beskriver att organisationen är väldigt närvarande:

De [organisationen] stöttar mig både praktiskt och psykologiskt, för när det uppstår problem är de där, när det uppstår hälsoproblem är de där, de bistår med blöjor och mjölk när det handlar om de yngre barnen, de är närvarande, det är heltäckande, de hjälper till med det juridiska också, direkt när du har något som är oklart eller om du oroar dig, då är det juridiska teamet också villiga att ställa upp. De jobbar väldigt bra, tjejerna på organisationen. Du känner dig verkligen inte ensam eller övergiven. (familj1)

Samtidig förklarar samma informant att:

Vi kommer inte till dem med alla problem, vi försöker lösa mycket på egen hand och när vi verkligen behöver dem... om jag kan åka med min bebis till läkaren, då gör jag det, när jag inte kan, först då vänder jag mig till teamet. (familj 1)

Informanten beskriver hur organisationen tillgodoser henne med både praktisk hjälp, informativt stöd såväl som emotionellt stöd (Hedin 1994; Langford et al.1997). Hon pratar också om att de inom organisationen har kompetens både inom psykologi såväl som juridik. Jag tolkar det som att hon upplever att det formella nätverket besitter olika typer av kunskaper som är av vikt för uppdraget och stödet. Tillgången till det som Vaux (1988) benämner stödjande nätverksrelationer måste av detta uttalande förstås som god.

Samtidigt som informanten beskriver ett ”heltäckande stöd” betonar hon att de i första hand försöker lösa saker inom familjen och att det är först när de behöver som de vänder sig till organisationen. Jag förstår det som att informanten upplever att de har ett delat ansvar om

det placerade barnen och att båda parter bidrar för att det skall bli bra för barnet. Det finns en ömsesidig tillit mellan organisationen och familjehemmet, där man upplever sig tillhöra ett nätverk med ömsesidiga skyldigheter (Langford et al. 1997). En annan av mina informanter beskriver en liknande ansvarsfördelning:

Organisationen var de som tog ansvar om henne, om hon var tvungen att gå till läkaren, men det var inte så att jag hela tiden förlitade mig på dem, utan jag var den som körde henne till skolan, jag hade ansvaret här i vardagen, de gav mig bra stöd, de hjälpte oss och stöttade oss i den här processen, det var ett delat ansvar, kan du? Kan jag? När det gällde detta var det inga problem, det var förberedelsen som var problemet. (familj 6)

Informanten beskriver hur hon och hade en dialog med organisationen och att det innebar att man förhandlade fram praktiska lösningar. Liksom familj 1, beskriver hon att det är familjehemmet som i första hand står för omsorgen men att uppdraget upplevs som ett gemensamt ansvar. Vidare beskriver informanten, att hon är nöjd med den praktiska hjälpen i vardagen men missnöjd med stödet inför uppdraget.

Att få utrymme att ta ansvar och fatta egna beslut kan också vara viktigt. En informant berättar:

Det är mer än så, vi hade många friheter. Till exempel bytte vi läkare till den vi haft till våra egna barn, för vi kände förtroende för hen, vi kunde ringa när som helst. Det var mycket enklare. En statlig läkare är mycket svårare att få tag i och att lita på och de [organisationen] gav oss friheten att välja själva och de stöttar oss i våra beslut och det har gjort att vi är motiverade att fortsätta med detta. (familj 3)

Familjehemsföräldern beskriver att organisationen har gett dem friheter att göra självständiga val och att de stöttat dem i sina beslut och initiativ. Det här familjehemmet beskriver också att organisationen respekterat dem när de beslutat att ta paus mellan uppdragen. Enligt Ryan & Deci (2000) är en kontext som stöttar autonomi, kompetens och tillhörighet grundläggande för upprätthållande för individens motivation. Även tidigare forskning om familjehem betonar vikten av att vara delaktig i beslut som rör barnen samt att ens åsikter och ansträngningar tillskrivs vikt av ansvariga vid organisationen (MacGregor et al. 2006). Att bli stöttad i sina egna initiativ kan också förstås som en positiv feedback (Hedin 1994).

Olika familjer – olika barn - olika behov

Majoriteten av familjehemsföräldrarna i min studie beskriver att de har tillgång till ett stödjande formellt nätverk och det verkar som att omsorgen om de placerade barnen är ett gemensamt eller ett delat ansvar, även om det är familjehemmen som främst tillgodoser barnens behov i vardagen. Jag har redan berört olika former av stöd som kan uppstå i relationen med det formella nätverket men jag vill också belysa olika subjektiva upplevelser av stöd, som verkar vara beroende av de olika behov som familjehemsföräldrarna och de placerade barnens har.

Emotionellt stöd verkar hos mina informanter främst beskrivas i termer av tillitsfulla relationer och engagemang. Det kan till exempel handla om att inte vara ensam när det placerade barnet är i en kritisk situation.

Med den sista flickan var det mycket problem kring hälsan, för när hon kom hit hade hon problem med magen, vilket innebar mycket arbete. Var tredje dag var vi tvungna att byta mjölk, för det funkade inte, hon kräktes. Om de [organisationen] inte hade stöttat oss då hade det varit tufft, för när de är bebisar vårdas du dubbelt så mycket, du har också ett dubbelt ansvar för de här barnen, dels eftersom staten kan komma och du vill inte heller misslyckas för alla hittills har gjort det, det är ditt barn. (familj 3)

Här beskriver familjehemsföräldern, vikten av emotionellt stöd när barnet har hälsoproblem. När barnet inte mår bra skapar det oro dels eftersom du är rädd att misslyckas för barnets skull men också för att du kan bli kontrollerad av staten. Jag förstår det som att stödet skapar förutsättningar för att kunna känna sig trygg och för att lyckas med uppdraget. Samma informant berättar också:

Alla var uppmärksamma, alla hjälpte dig, du ser inte kritik utan mer stöd, de kritiserar dig inte, du känner inte att de kontrollerar dig. (familj 3)

Informanten berättar att kontakten med organisationen faktiskt innebär ett stöd och att organisationen inte är där för att kontrollera dig. Den här informanten beskriver också att hon är nöjd med det emotionella stödet, medan informant 4 förklarar att hon hade önskat mer:

Det skulle kunna vara lite mer stöd med psykologen, för ibland har jag sagt att jag behöver hjälp i en viss situation eller omständighet, jag hade velat att de gav mig råd, för ibland vet man inte hur man ska bemöta dem, för det är barn med en speciell karaktär [...] Det är svårt för han slog X och han störde min son, han slog och bet honom hela tiden. (familj 4)

Familjehemsmamman efterfrågar mer emotionellt men också informativt stöd i form av vägledning i hur hon skall bemöta barnet. Jag förstår det som att praktiskt och emotionellt stöd inte alltid är tillräckligt i relation till barn med som visar vissa svårhanterliga beteenden eller bär med sig svåra händelser. Det här kan kännas igen i en annan informants berättelse:

Vi hade både bra och dåliga stunder men hon hade blivit utnyttjad, hon hade varit med om mycket som hade märkt henne, hur hanterar men det? ”jag ska aldrig gifta mig”, vart ifrån kommer det påståendet? ”för när X gjorde det här mot mig” Hur hanterar du en sådan sak? Det är inte något som du konfronteras med varje dag. Det saknades förberedelse. (familj 6)

Informanten berättar att hon upplevt svårigheter i hur hon skulle bemöta och prata med den placerade flickan om att hon blivit sexuellt utnyttjad och om andra svårigheter hon varit med om. Informanten menar att det saknades förberedelse och jag förstår det som att hon efterfrågar ett förebyggande informativt stöd för att bättre kunna bemöta eventuella problemsituationer eller svåra samtal. Praktisk hjälp och emotionellt stöd är viktigt men även det informativa stödet i form av råd, vägledning och handledning. Man behöver inte bara någon som kan lyssna eller avlasta dig, ibland behöver man också någon som berättar vad man ska göra i en viss situation.

Olika familjehemsföräldrar verkar dock lägga vikt vid olika typer av stöd. Familj 1, som också har erfarenhet av tonårsplaceringar, tillskriver exempelvis inte det förberedande informativa stödet särskilt stor vikt men däremot verkar stödet i vardagen vara avgörande för utförandet av uppdraget. Den här familjehemsföräldern beskriver samtiskt att hon inte tyckte att stödet fungerade så bra vid separationen från barnet:

Adoptionen gick väldigt fort och var väldigt brysk, jag hade velat få lite mer tid för umgänge... lite mer tid... men enligt psykologerna var det bra med en vecka, vad vet jag, jag vet inte. (familj 1)

Informanten berättar att det gick väldigt fort från det att hon fick reda på att barnet skulle lämna, tills att adoptionen gick igenom. Jag förstår det också som att hon inte var överens med organisationen om deras bedömning att en veckas umgänge med adoptivfamiljen räckte. Den här informanten berättar senare, att hon på grund av den här erfarenheten och de känslor den innebar, inte längre vill ta emot spädbarn i väntan på adoption. Jag uppfattar det som att det inte bara kan gå fort inför en placering utan också när barnet skall flytta ut. I det här fallet

hade kanske organisationen kunnat vara mer lyhörd för familjehemsföräldrarnas behov, även om barnets bästa bör komma i främsta rummet. Bland andra familjehemsföräldrar beskrivs de ibland snabba separationerna som externa beslut fattade av domstolen och adoptivföräldrarna.

En annan informant beskriver att hon inte fått det stöd hon behövt och är kritisk till organisationens förhållningssätt gentemot de placerade barnen:

[...]för om jag ska ta hand om någon, gillar jag inte att göra det halvdant. De på organisationen ber dig att ha tålmod bara. (familj 5)

De behöver kräva mer, de måste uppnå de mål de har, jag är sån. (familj 5)

Den här informanten ger uttryck för att det råder en viss diskrepans mellan hennes och organisationens synsätt när det gäller hur man bör agera i relation till de placerade barnen. Det är främst i relationen till äldre barn som den här informanten menar att hon hade velat få mer stöd i att vara tydlig i gränssättningen och att hon och organisationen bör hålla samma linje. Den här informanten vill också att organisationen skall bli bättre på att ta tillvara på hennes erfarenhet och kunskaper om barnen samt uppskatta det hårda arbete hon lägger ner. Vikten av erkännande diskuteras av bland andra MacGregor et al. (2006) och Daniel (2011).

Ekonomisk ersättning – en kontroversiell fråga?

När jag frågar familjehemsföräldrarna om organisationen bistår med materiellt eller ekonomisk stöd förklarar de:

Ja, de står för utgifter för medicin, läkarbesök, eller ja, allt som man behöver betala står de för... kläder. (familj 2)

De täcker allt. Ibland köper vi mer leksaker eller kläder, för att vi vill, som om att det var vårt barn [...] (familj 3)

Informanterna beskriver hur organisationen på olika sätt bidrar ekonomiskt/materiellt genom att de ersätter och betalar för läkarbesök, psykologbesök och mediciner och att de i princip ”täcker allt”. Andra informanter förklarar också hur de bistår med blöjor och mjölk om de har ett spädbarn placerat hos sig. Det här kan ses som stöd i form av praktisk hjälp (Hedin 1994).

Det verkar som att det finns några grundläggande områden som man bistår familjerna med men att det också kan se olika ut beroende på barnets behov och familjens egna ekonomiska förutsättningar. Jag förstår det som att det ekonomiska stödet och den materiella hjälpen är något som förhandlas fram. Den typ av ekonomiskt stöd som beskrivs ovan kan jämföras med den del av den svenska ersättningen som utgår till familjehem som avser omkostnader (Höjer 2001).

Samtidigt som familjerna beskriver det som att organisationen i princip står för alla barnets omkostnader konstaterar en informant att det ändå alltid tillkommer utgifter:

Det finns ju alltid utgifter ändå. Till exempel när det gäller barnflickan, så betalar de hennes lön, men barnflickan kommer hit och hon äter här, förstår du? Det är en till mun att mätta för oss som familj, som organisationen inte betalar men det är inte heller så att vi protesterar, utan det är bara för att förklara att du inte alltid får hundra procents ersättning för det du lägger ut... sådana saker, du åker till läkaren och betalar bensin eller bussbiljett och de ersätter dig för läkarbesöket men inte för de övriga utgifterna. (familj 2)

Den här familjehemsföräldern förklarar hur organisationen står för de flesta utgifterna men att det ändå inte täcker riktigt allt. Familjehemsuppdraget är ingen ekonomisk vinst utan snarare

en "förlust" i materiella termer, vilket också gör att yttre drivkrafter i form av ekonomisk ersättning är svåra att diskutera som en motivationsfaktor. Däremot kan omkostnaderna som organisationen står för vara av vikt för att behålla familjehemsföräldrarna och ge dem förutsättningar för att kunna tillgodose barnen sina behov. Informanten ovan beskriver också senare hur de alltid får tillbaka det de lägger ut och att organisationen är mån om att barnet aldrig saknar något.

När jag frågar vad familjehemsföräldrarna anser om att få en lön för familjehemsuppdraget uttrycker mannen i familj 3:

Jag tror att det skulle kunna vara ett sätt att motivera andra familjer, så att de uppmuntras till att pröva den här erfarenheten. (familj 3)

Hans fru säger:

Jag är rädd för att det skulle bli en business, att folk bara skulle göra det för pengarna och inte på grund av kärlek eller omtanke eller för att de vill. (familj 3)

Flera av familjehemsföräldrarna uttrycker att de själva inte skulle vilja få betalt för sitt uppdrag som familjehemsförälder men menar samtidigt att ekonomisk ersättning skulle kunna vara bra för att kunna rekrytera fler familjehem och på så vis tillgodose fler barns behov. Samtidigt finns det rädslor för att det skulle kunna leda till att familjehemsverksamheten blir en "business", som informanten beskriver det ovan. Att det finns en ambivalens i familjehemsföräldrarnas inställning till ekonomisk ersättning har påtalats också i tidigare forskning. Exempelvis menar Höjer (2001) att familjehemsföräldrarna i hennes studie talar om att det finns ett tabu kring ekonomisk ersättning för familjehemsföräldraskap.

Att inte vilja få en ekonomisk ersättning kan också förstås i relation till motiven för familjehemsföräldraskapet. Flera av mina informanter talar om uppdraget som en solidarisk och frivillig handling vars betalning inte är pengar utan andra tillfredställelser. Att systemet är utformat som det är idag innebär dock att man som familjehemsförälder behöver ha en viss ekonomiska och sociala förutsättningar för att kunna bli och vara familjehem, vilket gör att andra potentiella familjehem utesluts.

Familjehemsföräldrars upplevelser av informellt stöd

I det här avsnittet avhandlar jag familjehemsföräldrarnas upplevelser av stöd från informella nätverk. Tidigare forskning om stöd till familjehem fokuserar främst på formella nätverk och resurser. Jag ansåg därför att det skulle vara intressant att utöka detta till att också omfatta familjehemsföräldrarnas upplevelse av stöd från familj och släkt. Även om familjehemsföräldrarna beskriver att de har tillgång till ett stödjande formellt nätverk, så är det ändå i den egna familjen som barnet befinner sig i och det är familjehemmen som står för den stora delen av den dagliga omsorgen om de placerade barnen.

De egna barnens delaktighet

Jag vill börja med att presentera ett uttalande som återknyter till familjehemsföräldrarnas motivation:

Jag tror att det var främst utifrån barnens inställning, för mig var det fundamentalt. Vi som föräldrar gör vår del, underhållet, boendet men omsorgen, kärleken är det främst syskonen som står för. Eftersom de har omfamnat dem [de placerade barnen] som bröder eller systrar, är det viktigt vad de tycker. (familj 2)

Den här informanten uttrycker dels att barnens inställning till uppdraget var avgörande för hans motivation att bli familjehemsförälder men också att barnen utgör en viktig del i omsorgsarbetet med de placerade barnen. Han pratar om att de egna barnen tar hand om familjehemsbarnen som "sina syskon" och ger dem kärlek. Jag förstår det som att de egna barnens inställning och delaktighet kan förstås som både ett stöd för den här familjehemsföräldern men också något som förstärker och upprätthåller hans motivation. Som jag diskuterade i kapitlet om motiv och drivkrafter, verkar familjehemsuppdraget många gånger vara ett "familjeprojekt" även om initiativet och beslutet i första hand är föräldrarnas. Det gemensamma projektet kan illustreras genom hur familjehemsföräldrarna talar om de egna barnens delaktighet. En informant berättar följande om de egna barnen:

Jag tror att de har lärt sig mycket mer än de hade förväntat sig, de har fått ta del av någon annans verklighet. Innan har de bara sett på TV om barn som blivit övergivna men nu har de fått uppleva det på nära håll. Utöver det, så har de varit med och bytt blöjor, gett mjölk och nattat. En av dem blev till och med specialist på att lägga ett av barnen, så till slut var det bara med honom som hen kunde somna. (familj 3)

och en annan informant berättar:

De tycker om det, de känner sig viktiga och de tycker om det [...] och de samarbetar mycket [...] de hjälper mig mycket, de tar med dem till läkaren, de hämtar dem i skolan när det handlar om tonåringarna, de tar hand om dem när vi går ut, de hjälper till mycket. (familj 1)

Jag förstår det som att de egna barnen utgör ett stödjande nätverk och att de bidrar med stödjande handlingar i form av framförallt praktisk hjälp (Hedin 1994; Langford et al. 1997; Vaux 1988). I citaten ovan förklarar familjehemsföräldrarna hur de egna barnen hjälper till med allt från den dagliga omsorgen i form av att ordna mjölk och byta blöjor till att ta med barnen till läkaren eller hämta i skolan. Båda dessa informanter förklarar också i intervjuerna att de har ett aktivt socialt liv och att hjälpen från de egna barnen gör att de kan fortsätta att träffa sina vänner. Att barnen ställer upp med praktisk hjälp i form av avlastning, kan alltså möjliggöra för familjehemsföräldrarna att fortsätta leva ett vardagsliv, liknande de som de hade innan uppdraget. Jag förstår det som att de egna barnen fungerar som ett stöd för familjehemsföräldrarna såväl som de placerade barnen och att det är något som familjehemsföräldrarna värdesätter.

Samtidigt som de egna barnen hjälper föräldrarna och de placerade barnen så verkar familj 3 också uppleva att de egna barnen har lärt sig något genom att de involverats i uppdraget. Att de egna barnen lär sig, genom att vara familjehem är någonting som flera av familjehemsföräldrarna diskuterar. Exempelvis kan det handla om att de egna barnen värdesätter det som de har och att de får en större förståelse för andra människors livsvillkor. I tidigare forskning har familjehemsföräldrar beskrivit att de egna barnens lärdomar av uppdraget är en motivationsfaktor.

Familjekonstellationerna ser olika ut bland familjehemmen i min studie. En av mina informanter har inga egna barn medan några informanter har mellan fyra och fem barn. Att ha många barn kan vara av betydelse när barnet man tar hand om har stora omsorgsbehov:

[...] de första 8 månaderna var det bara ren uppmärksamhet, bistå, bistå... det var till och med så, att under de 1 år och 9 månader som han var hos oss, så var det alltid någon som tog hand om honom, tillsyn dygnet runt... någon var tvungen att vara med honom, det var en livsstil som vi formade utifrån de problem som han hade [...] vi var tvungna att ta hand om honom på det sättet, det var ett överbeskydd som vi gav honom. (familj 2)

Den här informanten beskriver hur barnet behövde tillsyn dygnet runt och att de som familj fick organisera ett delat ansvar, där någon hela tiden kunde vara med barnet. Det här behovet är svårt att tillgodose genom formellt stöd men genom att man är en stor familj, verkar det som att man kan lösa det inom det informella nätverket. De delade ansvaret inom familjen som beskrivs ovan kan förstås som en dynamik bestående av stödjande nätverksrelationer såväl som stödjande handlingar i form av framförallt praktisk hjälp (Vaux 1988). I det här fallet verkar de egna barnens delaktighet skapa förutsättningar för att kunna ge det placerade barnet det stöd som han behöver. Ett annat exempel på stöd inom familjen kan illustreras av följande citat:

Han [sonen] är den som hjälper mig jätte mycket, allt bra som jag gör, tycker han också är bra, han hjälper mig, han stöttar mig och han ger mig styrka. (familj 5)

Familjehemsmamman beskriver hur hennes son hjälper, stöttar och bekräftar henne i det hon gör. Hon berättar också att han ger henne styrka. Emotionellt stöd bygger på tillit, kärlek, omsorg och kan visa sig genom bland annat engagemang och uppmuntran (Hedin 1994; Langford et al.1997). Jag förstår det som att den här familjehemsmammans uttalande, är ett uttryck för emotionellt stöd men det skulle också kunna tolkas som en form av positiv feedback, genom att sonen bekräftar sin mamma i det hon väljer att göra (Hedin 1994). Att få positiv återkoppling på handlingar styrda av inre drivkrafter, kan enligt Ryan & Deci (2000) öka graden av motivation.

Jag tycker mig se att den egna familjen många gånger fungerar som ett stödjande nätverk och att det inom familjen finns en solidaritet som kan härledas till det som Portes (1998) benämner *bounded solidarity*. Det vill säga en mekanism som uppstår inom ett nätverk, en identifikation med en grupp som gör att man frivilligt ställer upp för varandra. Familjen kan utgöra ett sådant nätverk och begreppet verkar också kunna vidgas till att omfatta även det placerade barnet, då de placerade barnen enligt mina informanter anses tillhöra familjen (om än för en begränsad tid).

Engagemanget inom den egna familjen skulle också kunna tolkas som ett uttryck för emotionellt stöd, då det handlar om att tillhöra ett nätverk med ömsesidiga skyldigheter, där man bryr sig och ställer upp för varandra (Langford et al.1997). Samtidigt som flera av mina informanter beskriver de egna barnen som delaktiga i uppdraget och en ”resurs” innebär det inte att familjehemsuppdraget är konfliktfritt. Det finns också historier om svartsjuka mellan de egna och de placerade barnen men jag har valt att inte fördjupa mig i det.

Den utökade familjen – en nödvändig hjälp i det paraguayanska samhället?

I Paraguay finns en kulturell tradition och praktik där omsorgen för barnen är gemensam och inte endast ett ansvar för föräldrarna. Detta innebär bland annat att man hjälps åt inom den utökade familjen (Palau 2009). Flera av familjehemsföräldrarna beskriver att det finns hjälp att tillgå från familj och släktingar. En familjehemsmamma beskriver följande:

Hon [hennes mamma] hjälpte till med första och andra barnet och hon fortsätter att hjälpa till med det tredje, hon är alltid villig att räcka ut sin hand. (familj 2)

En annan informant berättar:

Alla var uppmärksamma, när flickan kom hit, var hon väldigt undernärdd, och alla undrade, vad kan vi göra? Mår hon bättre? (familj 3)

Den första informanten beskriver främst att det är hennes egen mamma som bidrar med stöd och att hon är en person att lita på. I det andra citatet beskriver familjehemsföräldern hur hela den utökade familjen involverade sig och visade att de brydde sig. Jag förstår det som att den utökade familjen kan utgöra det som Vaux (1988) kallar stödjande nätverksrelationer och att de också bistår med både praktisk hjälp såväl som emotionellt stöd. Även om flera familjehemsföräldrar menar att deras släktingar inte själva skulle ställa upp som familjehem och att några släktingar från början var skeptiskt inställda, så verkar de stötta deras beslut och ställa upp vid behov.

När jag frågar ett par, som jag intervjuar, om stödet från den utökade familjen är nödvändig för att klara uppdraget svarar de följande:

I vår kultur, ja. (familj 2)

Eller i vår livsstil i alla fall. För det finns familjer här i Paraguay som lever ensamma, som bor här i Asunción medan deras mammor bor väldigt långt bort och då kan de inte räkna med deras hjälp. Vi är välsignade som har min svärmor som bor nära, fast hon är gammal och därför vill vi inte belasta henne för mycket men min mamma är yngre och starkare, hon klarar fortfarande arbetet med barnen, som alltid genererar mycket jobb. (familj 2)

Mannen i familjen svarar att det stödet från det informella nätverket i form av den utökade familjen är nödvändig i deras kultur. Samtidigt poängterar kvinnan att behovet av informellt stöd kan vara beroende på vilken livsstil man har och att det inte endast handlar om i vilken kultur man lever. Hon förklarar också att alla inte har den turen de har, att deras föräldrar finns i närheten. Så är det till exempel för en annan av mina informanter men eftersom hon har valt att ägna sig åt barnen och hemmet och inte längre förvärvsarbetar, verkar hon klara av uppdraget utan hjälp från släktingar. I familjen som uttalar sig ovan, förvärvsarbetar båda föräldrarna och jag förstår det som att behovet av informellt socialt stöd från den utökande familjen, kanske framförallt är beroende av den specifika familjens livsstil.

Sammanfattning av studiens viktigaste resultat

- Familjehemsföräldrarnas motiv och drivkrafter består av en unik och komplex sammansättning av inre och yttre drivkrafter såväl som en vilja att vara solidarisk och dela med sig av det man har i den egna familjen. Även om motiven är att anse som individuella så finns det också gemensamma perspektiv, vilka kan kännas igen i även tidigare forskning.
- Religionen verkar få betydelse för uppdraget som familjehem och kan vara både en motivationsfaktor och utgöra en form av stöd.
- Det formella stödet skapar förutsättningar för att klara uppdraget och bidrar till ökad motivation hos familjehemsföräldrarna.
- Att ha tillgång till ett stödjande professionellt nätverk som ”alltid är online” är en gemensam upplevelse bland familjehemsföräldrarna och ett stöd som tillskrivs betydelse.
- Relationen och kommunikationen mellan familjehemsföräldrar och organisationen beskrivs många gånger som god och kan förstås som en förutsättning för andra former av stöd.
- Olika stödjande handlingar skapar goda förutsättningar för familjehemsföräldrarna, samtidigt verkar det vara betydelsefullt att få ta egna initiativ och att detta uppmuntras.
- Flera familjehemsföräldrar berättar om akuta placeringar och bristande förberedelse. Upplevelserna kring huruvida detta är problematiskt eller inte, skiljer sig dock åt. Framförallt verkar det vara i relation till äldre barn som föreberedelse och information om barnet är av vikt för att skapa förutsättningar att klara uppdraget.
- Det finns olika subjektiva upplevelser av det formella stödet som är beroende av familjehemsföräldrarnas och de placerade barnens behov och förutsättningar. Olika familjer behöver olika former av stöd.
- Materiellt och ekonomiskt stöd genom ersättning för exempelvis läkarbesök och kläder kan vara av betydelse för att kunna tillgodose barnen sina behov.
- Ekonomisk ersättning kan vara bra för att möjliggöra för fler familjehem men att få lön för uppdraget är inget som familjehemsföräldrarna i min studie uttryckligen efterfrågar.
- De egna barnens delaktighet i uppdraget är viktig och uppdraget kan betraktas som ett ”familjeprojekt”.
- Den utökade familjens stöd är av betydelse i Paraguay men kan variera beroende av familjens livsstil.
- Det informella stödet från familj och släkt kan resultera i ökad motivation.

8. Slutdiskussion

Det bakomliggande syftet med uppsatsen var att fördjupa kunskaperna om familjehemsföräldrar och familjehemsvård i Paraguay genom att beskriva och undersöka familjehemsföräldrars motiv och drivkrafter såväl som upplevelser av formellt och informellt stöd. Vidare var intentionen att undersöka om olika former av stöd påverkar familjehemsföräldrars motivation och skapar förutsättningar för att klara uppdraget.

Resultatet visar att både inre och yttre drivkrafter får betydelse för valet att bli och forstsätta vara familjehemsförälder. I informanternas berättelser kunde jag identifiera fyra återkommande teman: *socialt och medmäskligt engagemang, barnen i fokus - att tycka om barn och att vilja göra en skillnad i barns liv, att som familj ha något att erbjuda samt att tillfredställa egna behov*. Även om det finns vissa gemensamma perspektiv, verkar familjehemsföräldrars motivation vara beroende av individuella önsknings och erfarenheter. Det framstår också som att valet att bli familjehemsförälder snarare är en tillfällighet än ett aktivt val och att motivationen är något som kan växa med erfarenheten.

Många motiv och drivkrafter som familjehemsföräldrarna beskriver kan kännas igen i tidigare forskning (Höjer 2001; MacGregor et al 2006; Triseliotis 2000). MacGregor et al. (2006) konstaterar att flera aspekter av familjehemsföräldraskap, däribland motiv och drivkrafter "may cut across systems an cultural differences" (s.365), i västerländska länder. Det här är en studie med ett litet, icke-representativt urval men man kan fundera över om familjehemsföräldrars motivation kan korsa även andra kulturer och kontinenter än den västerländska.

Angående familjehemsföräldrarnas beskrivningar och upplevelser av stöd så verkar den gemensamma nämnaren vara upplevelsen av att organisationen hela tiden är tillgänglig och närvarande och de flesta familjehemsföräldrar tillskriver 24 timmarsstödet en stor betydelse. Vetskapen att man kan höra av sig till någon på organisationen oavsett dag och tid, utgör en trygghet för familjehemsföräldrarna. Det verkar som att tillgången till stödjande nätverksrelationer såväl som stödjande handlingar i form av praktisk hjälp, emotionellt och informativt stöd, skapar förutsättningar för familjehemsföräldrarna att klara sitt uppdrag och stödet bidrar också till att upprätthålla eller förstärka familjehemsföräldrarnas motivation. Exempelvis beskriver en av informanterna uttryckligen att hon inte tror att hon hade klarat uppdraget om hon inte fått stöd från organisationen och en annan familjehemsförälder förklarar att de fortsätter med uppdraget eftersom organisationen stöttar dem i sina initiativ.

Även om de flesta är nöjda med stödet, så finns det också familjehemsföräldrar som efterfrågar *mer* stöd eller en *annan* typ av stöd. Det verkar som att det är viktigt att stödet kan individualiseras och att det bör anpassas efter familjehemsföräldrarnas och de placerade barnens behov och situation. Familjehemsföräldrarna upplever olika svårigheter beroende av barnets ålder, historia, beteende och hälsa. Mer stöd efterfrågas främst i relation till äldre barn eller ungdomar som har upplevt svåra situationer eller har ett svårhanterligt beteende.

Om man skall peka på brister, så verkar det framförallt vara inför uppdraget som det formella stödet inte alltid fungerar som det är tänkt. Det förebyggande informativa stödet och föreberedelserna verkar inte alltid hinnas med, då det ofta uppstår krissituationer som resulterar i akuta placeringar. Alla informanter har inte upplevt detta problematiskt men man kanske borde ställa sig frågan om organisationen ändå borde se över sina rutiner för att förebygga framtida problemsituationer. Det verkar som att organisationen många gånger tvingas välja mellan barnens och familjehemmens behov i akuta situationer och att det ofta är barnens behov som går före. Även om barnen har ett akut behov av ett familjehem, behöver familjehemmen också få goda förutsättningar för att klara sitt uppdrag, då detta kan motverka sammanbrott och främja en god vård. Jag får uppfattningen att de ibland bristande förberedelserna kompenseras genom ett "heltäckande" stöd i vardagen.

Det formella stödet är viktigt för familjehemsföräldrarna men det verkar också vara av betydelse att ha tillgång till informellt stöd i den egna och utökande familjen och jag förstår det som att olika former av stödjande nätverk kan ses som komplementära. De egna barnen och den utökande familjen bidrar på olika sätt under uppdraget och deras inställning och engagemang verkar ha betydelse för familjehemsföräldrars motivation. Det informella stödet skapar också förutsättningar för att bättre klara av uppdraget.

Familjehemsföräldrarna samarbetar med en icke-statlig organisation, vilket kan få betydelse för vilket stöd som erbjuds och kan erbjudas. Det verkar som att upplevelserna av stöd skiljer sig mellan familjehemsföräldrar i min studie och i den studie av Palau (ej publicerad) som bygger på upplevelser hos familjehemsföräldrar vid den statliga organisationen i Paraguay. I Palaus studie men också i annan forskning, pekar resultaten på att statliga verksamheter verkar ha svårare att bistå familjerna med ett "tillgängligt stöd". Mot bakgrund av detta skulle man kunna fråga sig hur man kan utveckla den statliga familjehemsvården och göra den mer flexibel.

Kan vi lära oss något från Paraguay? En av anledningarna att jag ville undersöka familjehemsvården i Paraguay, var att jag under min praktikperiod såg hur nära man arbetade med familjehemmen. Jag hade hört att man inom socialtjänsten i Sverige gjorde hembesök en eller två gånger i halvåret medan man här var hemma hos familjehemmen varje vecka och i kontakt ofta via telefon och sms. Det kändes viktigt för mig att undersöka den verksamheten som jag varit en del av men också att uppmärksamma densamma. Trots knappa resurser framstår det som att organisationen lyckas att erbjuda familjehemsföräldrarna trygghet och stöd och mina resultat visar på att samarbetet verkar präglas av tillitsfulla relationer. Jag tror att det relationella är en viktig förutsättning för god familjehemsvård snarare än höjda ekonomiska ersättningar, även om det sistnämnda också behöver ses över. Tillgängligheten och närvaron är viktiga stödaspekter att belysa och utveckla inom familjehemsvården, för att kunna främja barnens rättigheter. Här tror jag att vi kan lära oss något från Paraguay. Det finns många barn som är i behov av ett familjehem och därför måste vi som professionella vara måna om de familjer som vill hjälpa dessa barn. Genom att vara engagerade och bistå familjehemmen med olika former av stöd i vardagen, kan vi öka deras motivation och skapa goda förutsättningar för vård, vilket i slutändan gynnar barnen.

9. Förslag till vidare forskning

Den här uppsatsen handlar om familjehemsvård i Paraguay, ur familjehemsföräldrars perspektiv. Eftersom mina resultat visar på att de biologiska barnen i familjehemmen, verkar spela en viktig roll i uppdraget, hade det varit intressant att också få ta del av deras upplevelser av att vara familjehemssyskon och deras upplevelser av stöd. Är det bara familjehemsföräldrarna som får och är i behov av stöd eller gäller detta även barnen?

Mot bakgrund av mina resultat anser jag också att det hade varit intressant att närmre undersöka de familjehemsföräldrar som har erfarenhet av tonåringsplaceringar eftersom dessa verkar innebära större utmaningar än placeringar av yngre barn.

Ett annat ämne att studera är separationen, när barnet flyttar ut. Jag har i min analys framförallt fokuserat på familjehemsföräldrars upplevelser av stöd inför och under uppdraget men inte den ibland ”kritiska” separationen. I mina intervjuer framkommer dock att det kan vara svårt att hantera separationen från barnet och det uppkommer också kritik mot för snabba separationer.

Eftersom det finns lite forskning om familjehemsvård i en lokal kontext finns det många ämnen att studera. Ett av de viktigaste områdena att forska på, är de familjehemsplacerade barnens egna upplevelser. Det är trots allt barnen, vars behov som skall tillgodoses och frågan är, gör man det? Det är viktigt att inte bara ta del av vuxnas perspektiv på barn, utan också ta del av barnens egna upplevelser. Om vi vill få reda på om vi lyckas med det gemensamma ansvaret för barnen, så måste vi också fråga barnen själva.

Referenser

Aldea Infantiles SOS Internacional (2012) *Panorama de la modalidades de acogimiento alternativo en Paraguay*. Austria: Aldea Infantiles SOS

Bergmark, Å. (1988) *Nyckelbegrepp i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Brown, Jason D (2008) *Foster Parents' Perceptions of Factors Needed for Successful Foster Placements*. Journal of Child and Family studies. Vol. 17, Issue 4, p. 538-554

Brown, Jason D & Bednar, Lisa M (2006) *Foster parents perceptions of placement breakdown*. Children and Youth Services Review. Vol. 28, Issue 12, p. 1497-1511

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Corazones por infancia (2010) *Visibilización de niños y niñas que viven en instituciones o Albergues*. Asunción: Corazones por infancia

Daniel, Ellice (2011) *Gentle iron will: Foster parents' perspectives*. Children and Youth Services Review. Nr. 33, p. 910-917

De Maeyer, Skrallan, Vanderfaeillie, Johan, Vanschoonlandt, Femke, Robberechts, Marijke & Van Holen, Frank (2014) *Motivation for foster care*. Children and Youth Services Review. Vol. 36, jan 2014, p. 143-149

Delfabbro, Paul, Taplin, John & Bentham, Yvonne (2002) *Is it worthwhile?: Motivational Factors and Perceived Difficulties of Foster Caring in South Australia*. Adoption & Fostering. Vol. 26, no2, p. 28-37

Diakonia (2014) "Paraguay" *Diakonias officiella hemsida* <<http://www.diakonia.se/Har-finns-vi/Latinamerika/Paraguay/>> (2014-01-25)

Gaona, Oscar (2011) *Estudio sobre maltrato infantil en el ámbito familiar Paraguay*. Asunción: Unicef

George, Shanti & van Oudenhoven, Nico (2003) *Apostando al Acogimiento Familiar. Un Estudio Comparativo Internacional*. Amberes/Apeldoorn: Ediciones Garant

Gomez, Miguel, Rodriguez, Alejandra & Rodriguez, Leticia (2011a) *Socialización. Protección especial den niños, niñas y adolescentes separados de sus familias*. Asunción: Enfoqueniñez.

Gomez, Miguel, Rodriguez, Alejandra & Rodriguez, Leticia (2011b) *Intercambios. Protección especial den niños, niñas y adolescentes separados de sus familias*. Asunción: Enfoqueniñez.

Hedin, Ulla-Carin (1994) *Socialt stöd på arbetsplatsen vid sjukdom*. Diss. Göteborg: Univ.

Höjer, Ingrid (2001). *Fosterfamiljens inre liv*. Diss. Göteborg: Univ.

Höjer, Ingrid (2003). "Fosterfamiljen" I Bäck-Wiklund, Margareta & Johansson, Thomas (2003) *Nätverksfamiljen* (kapitel 11). 1 uppl. Stockholm: Natur och Kultur

- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar. & Brinkmann, Svend. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kälvesten, A-L (1974) *40 fosterfamiljer med Skåbarn*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag.
- Langford, C.P.H, Bowsher, J, Maloney, J.P & Lillis, P.P (1997) *Social support: a conceptual analysis*. Journal of Advanced Nursing. Vol. 25, Issue 1, p. 95-100
- MacGregor, Tracy E, Rodger, Susan, Cummings, Anne L & Leschied, Alan W (2006) *The Needs of Foster Parents: A Qualitative Study of Motivation, Support and Retention*. Vol. 5, no.3, p. 351-368
- Mingo, Alicia (2009) *Como en casa. Una propuesta de aplicación del acogimiento familiar* Asunción: EnfoqueNiñez.
- Palau, Magdalena (2009) *Abordaje desde el mantenimiento del vínculo y acogimiento familiar con niños, niñas y familias en dificultad social*. Asunción: EnfoqueNiñez.
- Palau, Magdalena (2013a) *Cuidados alternativos para niños, niñas y adolescentes separados de sus familias*. Asunción: EnfoqueNiñez.
- Palau, Magdalena (2013b) *Acogimiento familiar: Promoviendo el cuidado familiar transitorio de niños, niñas y adolescentes separados de sus familias*. Asunción: EnfoqueNiñez.
- Palau, Magdalena (2013c) *Mantenimiento del vínculo: Trabajo con familias de origen para la reinserción familiar de niños, niñas y adolescentes*. Asunción: EnfoqueNiñez.
- Palau, Magdalena (2013d) *Desinstitucionalización: Trabajo con niños, niñas y adolescentes que viven en cuidado institucional* Asunción: EnfoqueNiñez.
- Palau, Magdalena (ej publicerad) *Evaluación a modelos de subsidios al acogimiento familiar: La experiencia de Paraguay 2009-2012*. Asunción: Universidad Columbia de Paraguay
- Pipping, Lisbeth (2011) *Familjehemsboken. Frågor, fakta och personliga berättelser*. 1 uppl. Stockholm: Gothia
- Portes, Alejandro (1998) *Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology*. Annual Review of Sociology. Vol. 24 (1998), pp. 1-24
- Red Latinoamericana de Acogimiento Familiar (2011) *Niños, niñas y adolescentes sin cuidados parentales en América latina. Contextos, causas y consecuencias de la privación del derecho a la convivencia familiar y comunitaria*. Buenos Aires: Unicef
- Ryan, Richard M & Deci, Edward L (2000) *Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions*. Contemporary Educational Psychology. Vol. 25, Issue 1, p. 54-67
- Sellick (1992) *Supporting Short Term Foster Carers*. Aldershot: Avebury.

Socialstyrelsen (2012) *Barn och unga i familjehem och HVB. Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter*. Västerås: Edita Västra Aros AB

Svenska utrikesdepartementet (2010) *Mänskliga rättigheter i Paraguay 2010*.

Thurén, Torsten (1991). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 1. uppl. Stockholm: Liber AB

Thomassen, Magdalene (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. 1 uppl. Malmö: Gleerups Utbildning

Triseliotis, John, Moira, Borland & Hill, Malcolm (2000). *Delivering foster care*. London: British agencies for Adoption & Fostering (BAAF).

Unicef (2013) "Barnkonventionen" (elektronisk) *Unicef Sveriges officiella hemsida* <<http://unicef.se/barnkonventionen>>, (2013-10-04)

Unicef (2014) "Infancia y adolescencia" (elektronisk) *Unicef Paraguays officiella hemsida* <<http://www.unicef.org/paraguay/spanish/children.html>> (2014-05-08)

Utrikespolitiska institutet (2014) *Landguidens officiella hemsida* <<http://www.landguiden.se/Lander/Sydamerika/Paraguay>> (2014-04-22)

Vaux A (1988) *Social Support – Theory, Research and Intervention*. New York: Praeger

Vetenskapsrådet (2009). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Enskede: Vetenskapsrådet <<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>> (2014-04-22)

Nordin, Maria (2010) "Det sociala stödets betydelse för utslagning och inlåsning på arbetsmarknaden". I Härenstam, Annika & Bejerot, Eva (red.) (2010) *Sociala relationer i arbetslivet: studier från föränderliga arbetsplatser*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning

Bilaga 1: Intervjuguide (1)

SPANSK VERSION

Presentación: instrucciones de la entrevista

- Presentación personal
- Presentación del proyecto – objetivo
- Duración de la entrevista + grabación
- Información sobre aspectos éticos
- Tienes/tienen algunas preguntas antes que empezamos la entrevista?
- Conformación del núcleo familiar: miembros de la familia, edades, ocupación
- Cuantos acogimientos han realizado?
- Duración de los acogimientos?
- Cuantos años tenían los niños cuando fueron a acogimiento con ustedes?
- Cuando fue la primera vez que escucharon sobre el acogimiento familiar? Donde?
- Como se entraron del programa de acogimiento familiar?
- Cuando fue el primer acogimiento? Cómo fue?
- Tuvieron alguna experiencia (formal o informal) de acogimiento antes?

Motivos: Porque familia acogedora?

- Cuáles fueron los motivos/razones de ser FA?
- (Sociales? Emocionales? Personales? Religiosos? Políticos?)
- Cuál fue el motivo más interno/profundo/privado/de la historia de ustedes o familiar que hizo que se decidieran a hacerlo?
- Como fue la opinión/reacción de la familia extensa, los amigos y de las personas más cercanas en la comunidad?
- Durante el proceso – tenían dudas? Miedos?

Como experimentan el contacto y la relación entre ellos y la otra familia (Familia de origen y/o familia adoptiva)?

- Que experiencias tienen de contacto/relación con la familia de origen del niño/niña?
- Que experiencias tienen de contacto/relación con la familia adoptiva del niño/niña?
- Como fue? Les costó? (si, no, porqué), se sintieron preparados? (si, no, porqué), sintieron alguna diferencia antes del acogimiento y después (entre lo teórico que el equipo ya les había dicho antes y lo que finalmente ellos vivieron cuando tuvieron que interactuar con la familia?, qué recomendación harían?
- Que piensan sobre el objetivo que el niño/la niña vaya en reinserción?
- Dificultades? conflictos?

Como experimentan el apoyo del equipo técnico?

Apoyo técnico/humano

- recibieron apoyo del equipo técnico?
- Cómo fue el apoyo del equipo técnico en relación al acompañamiento? (lo sintieron cercano/lejano, fue suficiente/insuficiente, les hubiera gustado más visitas –porqué?... en qué sentido?
- Como fue el apoyo antes – durante – despedida- después?

- Como es la relación entre la familia acogedora y los técnicos? Si lo describas? Relación de confianza?
- Que funciona bien? Que podría mejorar al respecto? Desafíos?
- Como sería lo ideal según ustedes?
- Diferente en diferentes acogimientos?
- Han recibido la información necesario sobre el niño/niñas?
- los hijos biológicos? El niño en acogimiento?

apoyo material (insumo/dinero)

- Cómo fue el apoyo del equipo técnico en relación a los insumos/dinero recibido (les diría “en esta pregunta nos gustaría indagar cómo sienten que es el apoyo al niño y familia acogedora en la cobertura de necesidades durante el proceso de acogimiento)...
- Como piensan al respecto al apoyo material (insumos/ dinero) – como funciona?
- Que piensan sobre recibir dinero por el acogimiento?

Que significa ser una familia acogedora?

- Que significa ser familia acogedora? Si hablas con una amiga que le dirías?
- Formal y informal?
- Que responsabilidades tienen como familia acogedora?
- hay una diferencia entre ser padres y padres acogedores?
- La forma de ver la misión de acogimiento familiar ha cambiado con el tiempo y las experiencias?

SVENSK VERSION

Presentation och information om intervjun

- Personlig presentation
- Presentation av målet med undersökningen/intervjun
- Sammanhangsmarkering – tid och inspelning etc.
- Information om etiska aspekter
- Har du/ni några frågor innan vi börjar?
- Hur ser din/er familj ut: medlemmar, ålder, sysselsättning?
- Hur många familjehemsuppdrag har ni haft?
- Hur länge varade uppdragen?
- Hur gamla var barnen som placerades hos er?
- När var första gången som ni hörde om familjehemsverksamheten? Vart?
- Hur kom ni i kontakt med organisationen - hur började ni?
- När var ert första uppdrag? (hur var det?)
- Har ni haft någon tidigare erfarenhet av formellt eller informellt familjehemsuppdrag?

Motiv – varför familjehem?

- Vilka var motiven/ anledningarna att ni bestämde er för att bli familjehem?
- (sociala, emotionella, personella, religiösa, politiska)
- Vilket var den personliga/avgörande anledningen att ni, i er familj, bestämde er för att bli familjehem?
- Hur reagerade den utökade familjen, vänner och andra personer i omgivningen?
- Tvekade ni? Oro?

Upplevelser av relationen med den andra familjen – den biologiska/adoptivfamiljen

- Vad har ni för erfarenheter av kontakt/relation med barnets ursprungsfamilj?
- Vilka erfarenheter har ni av kontakt/relation med barnets adoptivfamilj?
- Hur var det? Var det svårt? (varför/varför inte) Kände ni er förberedda? (varför/varför inte?) skillnad mellan teori och praktik? dvs. vad organisationen sa att det skulle innebära och vad det faktiskt innebar? Några rekommendationer?
- Vad anser ni om målet att barnet skall flytta hem till sin ursprungsfamilj?
- Har ni upplevt några svårigheter eller konflikter i relationen med ”den andra familjen?”

Upplevelser av det formella stödet.

- Har ni fått stöd från organisationen?
- Hur var stödet och uppföljningen från organisationen? (nära/långt borta?, lagom/för lite? Hade ni önskat mer besök? – varför/varför inte? Hur då?)
- Hur upplevde ni stödet innan – under och efter uppdraget? (och separationen)
- Hur skulle du/ni beskriva relationen mellan familjehemmet och organisationen?
- Vad fungerar bra? Vad skulle kunna förbättras? Utmaningar?
- Hur skulle ett idealt stöd se ut enligt er?
- Olika stöd under olika uppdrag?
- Har ni fått tillräcklig information om barnet?
- Fråga ang. stöd till de egna barnen och det placerade barnet.

Materiellt/ ekonomiskt stöd

- Hur fungerar det, får ni ekonomiskt /materiellt stöd?
- Hur upplever ni att det materiella stödet och den ekonomiska ersättningen fungerar?
- Vad tänker ni om att få lön för uppdraget?

Vad innebär det att vara familjehem – enligt er?

- Vad innebär det att vara familjehem? Om du pratar med en vän, vad säger du då?
- Formell och informell innebörd?
- Vad har man för ansvar som familjehem?
- Finns det några skillnader mellan att vara förälder och familjehemsförälder?
- Har er syn på uppdraget förändrats med tiden och era erfarenheter?

Bilaga 2: Intervjuguide (2)

SPANSK VERSION

Introducción

- Presentación personal
- Presentación del proyecto
- Información sobre la duración de la entrevista y la grabación
- Información sobre aspectos éticos
- Preguntas del entrevistado

Características de la familia

- Puedes contarme la conformación de tu familia? Si estas casado, cuántos hijos tienes, cuantos años tienen, cuantos años de casada...?
- Que estudios tienen y actualmente de que se dedican?
- Ustedes tuvieron alguna experiencia de acogimiento informal? (sobrina del interior, hijo de vecina, ahijada)
- Cuantos acogimientos han realizado en total?
- Cuando fue el primer acogimiento?
- Duración del primer acogimiento?

Motivos

- Cuando fue la primera vez que escuchaste sobre el acogimiento familiar?
- Porque decidieron ser familia acogedora?
- Fue una decisión que tomaron juntos?
- De quien fue la iniciativa?
- Como reaccionó la familia extensa?
- Como reaccionaron los amigos?
- Que expectativas tenían ustedes?
- Tenían dudas? Miedos?
- Como fue el proceso antes de que el primer niño llegue a la casa? (tiempo entre en momento en que escucharon por primera vez de acogimiento y el primer día del niño en la casa)

Primera experiencia de acogimiento, contarme la historia.

- Que sabían sobre el niño (características, edad) y su familia de origen? (DISPARADOR; apertura de historia)
- Que saben de la familia que ahora acoge al niño/a (cierre de historia)
- Ejemplificar, situaciones concretas, sentimientos, palabras claves, contar mas

Factores que dificultan una experiencia positiva del acogimiento familiar

- Cuáles son los factores que más hicieron difícil el acogimiento familiar?
- Jurídico?(tiempo, sistema, burocracia)
- Económico? (atrasos, gastos)
- Psicológico? Emocional? (afectos, separación, despedida, apegos, sentimientos, relacionamiento Familia definitiva)

- Acompañamiento? (preparación, capacitación, apoyo económico, psicológico, legal, disponibilidad y presencia, relación, comunicación, información, supervisión)
- Otros? (edad, salud...?)
- ¿Qué fue lo más difícil? ¿Cuál fue la mayor dificultad que tuvieron durante el acogimiento familiar? ¿Y cómo lo resolvieron?

Factores que facilitan una experiencia positiva del acogimiento familiar.

- ¿Qué es lo que hizo que el acogimiento sea más fácil?
- Jurídico? (abogadas de la institución)
- Económico? (insumos, dinero)
- Psicológico y emocional? (apoyo de la pareja/familia/familia extensa/ del equipo, afecto)
- Acompañamiento? (preparación, capacitación, apoyo económico, psicológico, legal, disponibilidad y presencia, relación, comunicación, información, supervisión)
- Otros? (apoyo de otras FA, la edad del niño)
- ¿Qué es lo que según vos más facilitó el acogimiento familiar?

Cierre

- Acompañamiento –profundizar –recibimiento–adaptación–vida cotidiana–despedidas–después / (ejemplificar una visita por ejemplo)
- ¿Cómo fue la experiencia en total? ¿Fue como lo esperaban?

SVENSK VERSION

Introduktion

- Personlig presentation
- Presentation av undersökningen och målet med undersökningen
- Information om intervjuens längd, inspelning etc.
- Information om etiska aspekter
- Har du/ni några frågor innan vi börjar?

Familjekarakteristika

- Kan du berätta för mig om din familj? (om du är gift, hur många barn du har, hur gamla de är, hur länge du varit gift)
- Vad har du/ni studerat och vad har du/ni för sysselsättning just nu?
- Har ni någon erfarenhet av informellt familjehemskap? (syskonbarn från landsbygden, grannbarn, gudbarn)
- Hur många uppdrag har ni haft totalt?
- När var ert första uppdrag som familjehem?
- Hur länge pågick första uppdraget?

Motiv/drivkrafter

- När var första gången ni hörde om familjehemsverksamheten?
- Hur kommer det sig att ni valde att bli familjehem?
- Var det ett gemensamt beslut?
- Vems var initiativet?

- Hur reagerade den utökade familjen?
- Hur reagerade era vänner?
- Vad hade ni för förväntningar?
- Tveksamheter? oro?
- Kan ni beskriva processen innan det första barnet kom hem till er? (tiden från det att ni hörde om familjehemsverksamheten första gången tills första dagen som barnet var i ert hem)

Den första erfarenheten, berätta historien.

- Vad visste ni om barnet? (egenskaper, ålder) och dess ursprungsfamilj? (öppningsfråga – sedan följsamt och utvecklingar)
- Vad vet ni om familjen som nu har hand om barnet? (avslutande)
- Exemplifiera konkreta situationer!

Faktorer som försvårar en positiv erfarenhet/upplevelse av familjehemsuppdraget.

- Finns det faktorer som försvårat uppdraget? Vilka?
- Juridiska? (tid, system, byråkrati)
- Ekonomiska? (förseningar, utgifter)
- Relation med ”den andra familjen”?
- Stödet? (förberedelse, utbildning, ekonomiskt stöd, emotionellt/psykologiskt, juridiskt, tillgänglighet och närvaro, relation, kommunikation, information, handledning)
- Andra faktorer? (barnets ålder, hälsa?)
- Vad var svårast? Vilken var den svåraste händelsen/faktorn under uppdraget? Och hur hanterade ni den?

Faktorer som underlättar en positiv upplevelse/erfarenhet av familjehemsuppdraget.

- Fanns det faktorer som underlättade uppdraget? Vilka?
- Juridiskt? (advokater på organisationen)
- Ekonomiskt/ materiellt? (kläder, blöjor, pengar)
- Psykologiskt och emotionellt? (stöd från egna familjen, den utökade familjen, organisationen)
- Stödet? (förberedelse, utbildning, ekonomiskt stöd, psykologiskt/emotionellt, juridiskt, tillgänglighet och närvaro, relation, kommunikation, information, handledning)
- Andra faktorer?(stöd från andra familjehem? Barnets ålder?)
- Vad var det som främst underlättade uppdraget?

Avslutning

- Fördjupa ang. stödet (innan, under, efter uppdraget)
- Exemplifiera hur ett besök kan se ut
- Hur har upplevelsen varit i stort? Blev det som ni förväntat er?

Bilaga 3: Informationsbrev

GÖTEBORGS UNIVERSITET

CARTA DE PRESENTACION INFORMACION Y COMPROMISO

Sr/Sra,

Me dirijo a usted con el objetivo de saludarla, presentarme, consultarle e informarle cuanto sigue:

Mi nombre Elin Viktorsson Boije, soy estudiante de la carrera de Trabajo Social de la Universidad de Gotemburgo, Suecia. Actualmente me encuentro cursando los últimos años de la carrera, entre los objetivos académicos para la culminación efectiva, se encuentra la realización de una investigación social.

A raíz de mi experiencia con la organización X, he decido introducirme y profundizar en las experiencias vividas por las familias que han sido participes de dicha experiencia.

Para obtener una investigación de calidad, es necesario realizar entrevistas con preguntas abiertas que permitan conocer mejor las razones por las cuales una familia decide ser acogedora.

Por esa razón, le solicito una autorización de entrevista, a fin de coleccionar y sistematizar sus experiencias.

Es importante usted sepa que se tendrán en cuenta los siguientes puntos:

- La participación es voluntaria y se puede interrumpir en cualquier momento.
- Se preservara el anonimato de los participantes y su familia en la investigación.
- Las grabaciones, transcripciones he informaciones serán utilizadas solo para la realización de dicha investigación con carácter académico.
- Usted recibirá una copia en formato digital o impreso de los resultados de la investigación.
- Adjunta a esta carta ira una nota de aprobación y conocimiento de términos que debe ser firmada antes de la entrevista.

Conociendo la noble labor que realiza acogiendo a niños, niñas y adolescentes en situación de vulnerabilidad, me despido entusiasmada, expectante de su respuesta y aprobación.

Atentamente.

Elin Viktorsson Boije.

Bilaga 4: Samtyckesblankett

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institución de trabajo social

Acuerdo de participación en la investigación

Investigación social sobre el acogimiento familiar en Paraguay, desde la perspectiva de las familias acogedoras.

He sido informado (oral y escrito) sobre el objetivo de dicha estudio y he recibido la información que la participación es voluntario y que puedo interrumpir la participación en cualquier momento. Además he recibido la información que las entrevistas son anónimos y que los resultados van a estar guardados en un lugar seguro y usados solamente en relación a dicha investigación con carácter académico.

Ciudad y Fecha: _____

Firma

Nombre completo

Bilaga 5: Socioekonomiska förhållanden och barnavård i Paraguay

Paraguay - ett jordbruksland i förändring

Paraguay är till ytan lite mindre än Sverige och har en befolkning på omkring 6 miljoner, varav cirka hälften lever på landsbygden. Paraguay är mindre urbaniserat än många andra länder i Sydamerika men inflyttningen till städerna är stor. Som en konsekvens av detta har stora slumområden växt fram i utkanten av huvudstaden Asunción. Anledningen till den ökade migrationen beror delvis på att jordägandet i Paraguay räknas till ett av världens mest ojämlika och att det på landsbygden finns många jordlösa bönder som har svårt att försörja sig. Sedan länge pågår jordkonflikter i landet och dessa har eskalerat i och med den ökande soja – och boskapsproduktionen som kräver allt större markarealer (Utrikespolitiska institutet 2014). Paraguay är världens fjärde största producent av soja och förutom att sojaproduktionen tränger undan småbönder och ursprungsbefolkningen från sina traditionella marker, bidrar monokulturen till miljöförstöring samt hotar den biologiska mångfalden och människors hälsa. Enligt Diakonia (2014) är det ojämlika jordägandet och monokulturen bidragande faktorer till de stora ekonomiska klyftorna och sociala skillnaderna i Paraguay, då det innebär en koncentrerad av välståndet.

Fattigdom och social ojämlikhet

Paraguay är idag ett av de fattigaste länderna i Latinamerika och är väldigt ojämnt avseende inkomstfördelning. Enligt Palau (2013d) lever 32,4% av den paraguayanska befolkningen i fattigdom, varav 18% av dessa lever i extrem fattigdom. Vad gäller inkomstfördelningen, besitter den rikaste tiondelen av befolkningen 40 procent av de totala inkomsterna medan de fattigaste 40 procenten endast innehar 10 procent. Fattigdomen är mer utbredd på landsbygden än i städerna och ursprungsbefolkningen är hårt drabbad. Bland de som arbetar i den privata sektorn uppskattas omkring hälften tjäna mindre än den lagstadgade minimilönen och i offentlig sektor är motsvarande siffra omkring 20%. Det finns också uppgifter som pekar på att minimilönen inte ens täcker hälften av en familjs nödvändiga utgifter. Dessutom är det många som arbetar på den informella arbetsmarknaden, som uppskattas vara större än den officiella (Svenska utrikesdepartementet 2010).

De stora ekonomiska klyftorna och den sociala ojämlikheten i landet, innebär också att det finns stora sociala problem. Exempelvis uppskattas omkring hälften av befolkningen länge ha levt utan egentlig tillgång till hälsovård och drygt 80% av befolkningen saknar sjukförsäkring. Sexuell exploatering av kvinnor och minderåriga utgör ett allvarligt problem, liksom barnarbete, droger, kriminalitet och hemlöshet (Ibid.). Även om det finns socialpolitiska åtgärder som riktar sig till barn och familjer är de långt ifrån tillräckliga för att möta de sociala och ekonomiska problem som finns i landet. Många familjer i Paraguay saknar tillgång till grundläggande trygghetssystem och som en konsekvens av fattigdom, lever många paraguayanska familjer i social exklusion (Palau 2013c). Enskilda organisationer och den paraguayanska regeringen har uppskattat att omkring 600 000 invånare saknar identitetshandlingar, vilket också gör det svårt för dessa personer att få tillgång till den begränsade samhällsservice som finns. Svenska utrikesdepartementet (2010) konstaterar att bristerna i efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna i Paraguay, är allvarliga men påtalar samtidigt att utvecklingen de senare åren har varit delvis positiv.

Barn i utsatta livssituationer

Paraguay har en ung befolkning (ca 40% är under 18år) och enligt uppgifter från Unicef lever nästan hälften av alla paraguayanska barn i fattigdom. Unicef uppskattar också att nästan 15% av barnen lider av kronisk undernäring och att denna siffra uppnår 42% bland ursprungsfolken (Unicef, Paraguay 2014). Vart femte barn mellan 10 och 17 år arbetar och man uppskattar att över 60% av barn mellan 5 och 17 år, som arbetar, utför farligt arbete samt att tusentals barn försörjer sig genom gatuarbete och tiggeri. Det är också vanligt att fattiga familjer skickar sina barn att arbeta i rikare familjer i utbyte mot mat och husrum, en tradition som i Paraguay kallas "criadazgo". Eftersom många barn inte är folkbokförda är det också svårt att tillgodose deras rättigheter till skola, utbildning etc. (Svenska utrikesdepartementet 2010).

Enligt en rapport från det latinamerikanska nätverket för familjehemsverksamhet, RELAF (2011) har fattigdom och ojämlikhet identifierats som de främsta bakomliggande orsakerna till varför barn och ungdomar i Latinamerika, separeras från sina biologiska föräldrar. Avsaknaden av tillgång till sjukvård, utbildning, bostad och arbete är politiska och ekonomiska problem som ofta är kopplade till eller genererar sociala problem såsom exempelvis missbruk, familjevåld, barnarbete och sexuell exploatering. Även om fattigdom lyfts fram som en central faktor i sammanhanget så poängterar man i RELAF-rapporten att det är viktigt att inte tolka fattigdom och separation mellan föräldrar och barn som ett linjärt samband. Problematiken att barn separeras eller omhändertas från sina biologiska föräldrar måste förstås som både dynamisk och komplex och inte endast isolerat till fattiga familjer, även om den populationen är mer synlig (Red Latinoamericana de Acogimiento Familiar 2011).

Migration, hiv/aids, föräldrars död, ensamstående mödrar, tonårsgraviditet, barnarbete, sexuell exploatering, missbruk och våld är några anledningar som RELAF anser kan förklara varför många barn i Latinamerika inte bor tillsammans med sina föräldrar. Att barnen separeras från sina biologiska föräldrar innebär inte nödvändigtvis att de har blivit omhändertagna genom ett statligt ingripande. De flesta barn som inte kan bo med sina föräldrar, bor ofta hos någon släkting eller hos någon annan person i nätverket eller grannskapet. "Informella familjehem" är en vanlig kulturell praktik i Latinamerika, vilket kan ses som en skyddsfaktor men kan också utgöra en risk om det sker i form av "criadazgo" (Ibid.).

I Paraguay beskrivs familjevåld som ett utbrett socialt och till viss mån också kulturellt problem. I en studie gjord av Unicef (2011) har 61% av de 806 barn som tillfrågats uppgett att de har upplevt någon form av misshandel av den ena eller båda föräldrarna. Den vanligaste förekommande formen av misshandel var grovt fysiskt våld (35%) därefter kom mildare form av fysiskt våld (13%) och psykologiskt misshandel (13%). Att barn blivit utsatta för våld är tillsammans med missbruk, psykisk sjukdom, fattigdom, övergivande och föräldralöshet vanliga orsaker till omhändertagandet av barn i Paraguay.

Fattigdomen och ojämlikheten är betydligt större i Paraguay än i Sverige men om vi ser till forskning om familjer vars barn blivit omhändertagna i den svenska sociala barnvården, ser vi att det ofta handlar om socioekonomiskt svaga familjer. Grunderna för omhändertagande är liknande de i Paraguay genom att de är relaterade till brister i omsorgen, psykiskt och fysiskt våld, missbruk och psykisk sjukdom (Höjer 2011).

Insatser för barn och unga i behov av samhällets skydd

Enligt uppgifter från Sekretariatet för barn och ungdomar, finns det officiellt 70 institutioner i Paraguay som utgör någon form av alternativt skydd för barn och ungdomar. Av dessa beräknas 76% vara barnhem/institutioner, 20% residensboenden och 4% familjehem (Palau 2013a). Detta kan jämföras med svenska siffror där förhållandena är i princip omvända. I Sverige är omkring 75% av barnen i samhällsvård, placerade i familjehem och barnhemsliknande institutioner har ersatts av mindre HVB-hem (Pipping 2011).

Institutionalisering är den vanligaste insatsen för barn som blivit omhändertagna, vilket framgår av statistiken ovan. Vad gäller institutionernas karaktär kan de vara både statliga och privata och vara mer eller mindre öppna eller stängda (totala institutioner). Enligt en rapport som gjordes av Aldeas Infantiles sos internacional (2012) var majoriteten av institutionerna religiösa, frivilliga och/eller privata och i en annan studie genomförd av organisationen Corazones por infancia (2010) konstaterade man att majoriteten av de 16 institutioner som man undersökt var ”stängda”. Med stängda menas att barnen i princip inte lämnar området, då skola och andra aktiviteter finns på barnhemmet.

Barnhemmen karaktäriseras av att många barn bor tillsammans (20, 40, 100,150 barn) och att omsorgen utövas av personal som arbetar skift. Institutionerna tillgodoser främst mat och tak över huvudet medan andra rättigheter ofta förbises eller inte hinns med. Det är också vanligt att äldre barn tar hand om de yngre barnen. Många barn mister också banden med sin familj när de bor på institution. Enligt Palau (2013a) har det främsta målet för domstolarna i Paraguay varit att skydda barnen från hemmiljön men utan att samtidigt intervensera i familjen. Som ett resultat av detta finns det många institutioner som är överbefolkade och det som var tänkt som en tillfällig åtgärd har många gånger blivit en permanent ”lösning”.

Enligt Aldeas infantiles sos internacional (2012) lever den Paraguayanska staten inte upp till de skyldigheter den har enligt barnkonventionen gällande barnavårdens institutioner. Rekommendationen de ger, är att utveckla politik som stärker familjer i syfte att förebygga en separation och att man bör främja familjehemsvård och småskaliga residensboenden.